

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rok 2024

Elizabeth Šindelářová

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Finanční rozměr znalosti perštiny pro region České republiky

Financial dimension of Persian language knowledge in the Czech Republic

Elizabeth Šindelářová

Katedra ekonomických a manažerských studií

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavla Slavíčková, Ph.D.

Studijní program: ekonomicko-manažerská studia

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/diplomovou práci na téma Finanční rozměr znalosti perštiny pro region České republiky vypracoval(a) samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Poděkování:

Děkuji své vedoucí bakalářské práce doc. Mgr. Pavle Slavíčkové, Ph.D. za pomoc a cenné rady, které mi poskytla během psaní bakalářské práce. Mé díky také patří všem respondentům, kteří byli ochotni zodpovědět mé otázky. Děkuji také panu RNDr. Tomáši Frantíkovi, CSc. za pomoc s programy Canoco a Statistica. Děkuji svým rodičům, prarodičům a přátelům za jejich celkovou podporu.

Obsah

Abstrakt	7
Abstract	8
1. Úvod	9
2. Teoretická část	9
2.1. Příklady použití polostrukturovaných rozhovorů jako metody sběru dat	9
2.2. Perština a její dialekty	12
3. Praktická část	15
3.1. Maximální počet potenciálních respondentů z řad rodilých mluvčích žijících v České republice	15
3.2. Metodika	17
3.2.1. Metoda polostrukturovaných rozhovorů	17
3.2.2. Respondenti	17
3.2.3. Metodika formulování otázek	17
3.2.4. Stanovení počtu respondentů	17
3.2.5. Vyhledávání, výběr a získávání respondentů	18
3.2.6. Otázky pokládané respondentům a jejich zpracování	20
3.2.7. Analýza textu	23
3.2.8. Vyhodnocování dat	23
3.2.9. Vymezení pojmů	25
3.3. Výsledky	25
3.3.1. Kvalitativní analýza rozhovorů	28
3.3.2. Analýza odpovědí na společné otázky	29
3.3.3. Věková struktura respondentů	29
3.4. Praktická část rozbor rozhovorů	35
3.4.1. Finanční přínos používání perštiny pro obchodování	37
3.4.2. Finanční přínos používání perštiny v gastro službách	37
3.4.3. Finanční potenciál výuky perštiny	38
3.4.4. Finanční potenciál perštiny v oblasti tlumočení a překladů	40
3.4.5. Význam perštiny při organizaci filmových festivalů s projekcí íránských filmů ..	41
3.4.6. Finanční potenciál perštiny pro cestovní ruch a turistiku	41
3.4.7. Finanční potenciál perštiny při práci v diplomacii	42
3.4.8. Finanční potenciál perštiny z hlediska vzdělávání a výzkumu	43
3.4.9. Finanční potenciál perského jazyka z hlediska minulosti a perspektivy do budoucnosti	43
3.6. Diskuse	44

3.7. Závěr.....	48
Bibliografie.....	50
Seznam tabulek	53
Seznam obrázků	54

Abstrakt

Cílem této práce bylo zjistit, zda má perština nějaký finanční potenciál a jakou roli hraje znalost perštiny v naší ekonomice. Polostrukturované rozhovory se ukázaly být k tomuto účelu užitečnou metodou. Bylo uskutečněno dvacet dva rozhovorů, které byly nahrány, převedeny do písemné formy, editovány, kategorizovány, převedeny do tabulek a analyzovány. Odpovědi na všechny základní otázky jsou prezentovány v grafech. Kategorizovaná data jsou prezentována v ordinačním diagramu. Ostatní data jsou popsána slovně a zařazena do tematicky souvisejících bloků podle výpovědí. Respondenti se znalosti perštiny či jejích dialektů pocházejí jednak z řad rodilých mluvčích z persky mluvících zemí, kteří v současnosti pobývají v České republice, jednak z řad Čechů a Slováků, kteří se tuto řeč naučili. Rozhovory byly uskutečněny s respondenty, kteří perštinu používají při své práci k obchodování, v gastro službách, k výzkumu, výuce, a osvětové činnosti, při tlumočení a překladech, při tvorbě a promítání filmů, při průvodcovství a při organizaci turistických výprav a ve státních a diplomatických úřadech. Jedna skupina respondentů – rodilí mluvčí s perštinou či jejími dialekty sestává ze dvou hlavních skupin – z lidí se špatnými možnostmi vzdělávání, kteří v České republice přijímají závislá zaměstnání (pracovníci na stavbách, řidiči, zaměstnanci ve stravovacích zařízeních apod.), a z lidí často s vysokoškolským vzděláním, kteří podnikají nezávisle. Šíře ekonomicky významných činností respondentů je poměrně značná a pestrá. Respondenti shodně vypověděli, že ekonomické využití jejich jazykových znalostí by mohlo být větší, pokud by existovaly lepší mezinárodní, a tudíž i obchodní vztahy. Lidé se znalostí perštiny u nás žijí, ale jazykové dovednosti nejsou u všech plně využity.

Abstract

The aim of this work was to find out whether Persian has any financial potential and what role does knowledge of Persian play in our economy. Semi-structured interviews proved to be a useful method for this purpose. Twenty-two interviews were conducted, recorded, converted into written form, edited, categorized, tabulated and analyzed. The answers to all the basic questions are presented in graphs. The categorised data are presented in an ordination diagram. Other data are described verbally and classified into thematically related blocks according to the statements. Respondents with knowledge of Persian or its dialects come both from among native speakers from Persian-speaking countries currently residing in the Czech Republic and from among Czechs and Slovaks who have learned the language. The interviews were conducted with respondents who use Farsí in their work in business, in catering, in research, teaching, awareness raising activities, in interpreting and translation, in film production and screening, in guiding and organizing tourist trips, and in government and diplomatic offices. One group of respondents - native speakers with Persian or its dialects - consists of two main groups - people with poor educational opportunities who accept dependent jobs in the Czech Republic (construction workers, drivers, catering staff, etc.), and people often with university degrees who run independent businesses. The range of economically significant activities of the respondents is quite large and varied. Respondents unanimously said that the economic use of their language skills could be greater if there were better international and therefore business relations. People with knowledge of Persian live in our country, but language skills are not fully utilized by all.

1. Úvod

Znalost jazyka má finanční potenciál. Dokládá to také perština, která používá slovesa ve spojení s podstatnými jmény, čímž vznikají složená slovesa. Mluvit se persky řekne sahat mikoni (doslova „dělat rozhovor“), pracovat kar mikoni (doslova „dělat práci“). Proto i perština ukazuje na skutečnost, že i na řeč lze pohlížet jako na práci a že tedy mezi řečí a prací existuje přímá souvislost. Protože práce přináší zisk, sděluje i perština, že je znalost jazyka ekonomicky přínosná. Perština je sedmým nejfrekventovanějším jazykem v Asii (Langoly, 2022).

Téma mé bakalářské práce zaměřené na používání perštiny v České republice a její ekonomický přínos mi bylo zadáno na základě mého zájmu o jazyky, zvláště pak o ty, které se neřadí mezi mainstreamové, jako je perština. Perština se však na Univerzitě Palackého nevyučuje. Svoji znalost perštiny jsem získala samostudiem. Již dlouho se zajímám o jazyky zemí střední Asie a perština je jazykem, kterým se mluví nejen v Íránu, ale i v Afghánistánu, Tádžikistánu a v podstatné míře i v Uzbekistánu a Pákistánu. Perštinou či některým z jejích dialektů mluví na celém světě celkem asi 130 milionů lidí (Emmerick, 2022). Přestože oficiální údaje MV ČR o počtech občanů jiných zemí žijících v České republice nevidují, jakými jazyky tito lidé mluví, několik lidí mi při rozhovorech s členy persky mluvící komunity v České republice sdělilo, že perština je mateřským jazykem asi jednoho tisíce lidí žijících především v Praze a v Brně.

Zdrojem dat pro tuto práci jsou polostrukturované rozhovory s persky mluvícími lidmi, ať již příslušníky etnické menšiny žijící v ČR mluvícími různými dialekty perštiny (farsí, dárí, tádžikí) nebo Čechy, jejichž ekonomický příjem se odvozuje od znalosti perštiny.

2. Teoretická část

2.1. Příklady použití polostrukturovaných rozhovorů jako metody sběru dat

Teorii kvalitativního výzkumu včetně metod hodnocení dat se zabývá klasická učebnice pro studenty ekonomických oborů (Saunders a kol., 2009). Autoři zdůrazňují význam metodiky polostrukturovaných rozhovorů pro sběr primárních dat a doporučují vhodné metody k jejich vyhodnocování.

Rozhovory mohou být vysoce formalizované a strukturované s použitím standardizovaných otázek, nebo se může jednat o neformální a nestrukturované rozhovory. Podle toho, do jaké hloubky je rozhovor veden, rozlišujeme:

- strukturované rozhovory;
- polostrukturované rozhovory;
- nestrukturované nebo hloubkové rozhovory.

Strukturované rozhovory používají dotazníky a jsou založené na předem stanoveném a standardizovaném rozhovoru. Všichni respondenti dostávají stejné soubory otázek a odpovědi se vyhodnocují jako kódované. Proto jsou získaná data kvantifikovatelná (Saunders a kol., 2009).

Polostrukturované a hloubkové (nestrukturované) rozhovory jsou oproti tomu nestandardizované. V polostrukturovaných rozhovorech nevadí, pokud se tazatel trochu od otázek odchýlí; některé se mohou i vynechat. To znamená, že tazatel může v konkrétních pohovorech vynechat některé otázky s ohledem na kontext a některé otázky se mohou doplnit podle vývoje rozhovoru. Pořadí otázek se také může lišit v průběhu konverzace podle již získaných odpovědí. Naopak může být potřebné položit další otázky k upřesnění hlavní otázky a cílů. Rozhovor vyžaduje záznam, který se zpravidla provádí formou nahrávání zvuku (Saunders a kol., 2009).

Nestrukturované rozhovory jsou neformální - prozkoumává se do hloubky určitá obecná oblast. Proto je také nazýváme „hloubkové rozhovory“. Respondent má možnost svobodně mluvit o událostech, chování a přesvědčeních ve vztahu k danému tématu, takže tento typ interakce se někdy nazývá „nedirektivní“. Je též označován jako „rozhovor s informátorem“, protože vjemy a pocity dotazovaného určují vedení rozhovoru. U předchozích typů rozhovorů naopak řídí rozhovor tazatel a dotazovaný odpovídá na otázky výzkumníka. (Saunders a kol., 2009).

Můžeme také rozlišovat typy rozhovoru související s povahou interakce mezi výzkumníkem a těmi, kteří se tohoto procesu účastní. Rozhovory mohou být vedeny na individuální bázi,

mezi tazatelem a jedním respondentem. Takové rozhovory se nejčastěji provádějí setkáním s respondentem „tváří v tvář“, ale v určitých případech může být je rozhovor veden telefonicky nebo prostřednictvím internetu (Saunders a kol., 2009).

Pro analýzu nestrukturovaného obsahu textu se používá postup zvaný textová analýza, někdy označovaný i jako "text mining" (dolování textu). Sestává ze čtyř kroků: V prvním kroku identifikujeme text, který je třeba analyzovat. Ve druhém kroku s textem pracujeme tak, abychom odstranili šum – označujeme zbytečná a omezující slova. Zde, když už máme všechny porovnávané texty převedené do stejného jazyka, zapojujeme zpravidla jazykovou analýzu, abychom našli jazykové ekvivalenty slov, které respondenti ve svých odpovědích užívají. Alternativou k jazykové analýze je analýza založená na statistice. Ta počítá frekvence výskytů, aby našla příbuzné termíny, ale často poskytuje nerelevantní výsledky, takže jazyková analýza je daleko spolehlivější. Dostáváme se tak ke třetímu kroku, kdy získané koncepty a typy užíváme jako stavební prvky kategorií. Ve čtvrtém kroku vše analyzujeme, abychom zjistili vzájemné vztahy a mohli formulovat predikce (Saunders a kol., 2009).

Metodika polostrukturovaných rozhovorů byla použita ke zjišťování společenských problémů, zvláště pak těch, které se týkají minorit, a k hledání možností jejich řešení. Například práce Moenadara a kol. (2022) se zabývá přístupem k fríštině při výuce ve školách Nizozemí. Otázky výuky slovinské minority v Itálii během pandemie 2020 řešila práce Doze a Stembergerové (2023), potřebami výuky v jazycích minorit navozenými migrací se zabývala práce Makarové a kol. (2023). Práce Collina a kol. (2023) se s pomocí metody polostrukturovaných rozhovorů zabývali otázkou dostupnosti lékařské péče pro menšinové jazykové skupiny v Kanadě. Fang a Huang (2023) zjišťovali dopad výuky angličtiny na zachování jazykové pestrosti minorit v Číně, se zřetelem k jazykům Teochew a Putongua. Metoda polostrukturovaných rozhovorů byla použita i k socioekonomickým průzkumům při zjišťování rizik spojeným s rostoucí mírou pěstování skořicovníku ve Vietnamu (Nguyen a kol., 2022). Ying (2023) použil metodu polostrukturovaných rozhovorů ke zjišťování významu tibetských učitelů na severozápadě Číny, kteří hrají klíčovou roli v socioekonomické a kulturní transformaci a rozvoji tibetské společnosti v Číně díky své silné profesní oddanosti tibetské společnosti, jejímu rozvoji prostřednictvím získávání dovedností a znalostí, uchování tibetské kultury a jazyka a ovlivňování hodnotové orientace a chování u studentů i jejich rodičů.

Problematiku dnes již starších afghánských žen žijících v USA početnou uprchlickou vlnou 80. zkoumala s použitím polostrukturovaných rozhovorů práce Siddiq a kol. (2023). Autoři zjistili, že dostupnost zdravotní péče je pro tyto ženy, které dosud mluví především perštinou a jejími dialekty a pašto, ovlivněna pravidly islámu, centrálním postavením rodiny s dominantní rolí mužů, jejichž rozhodnutím se ženy řídí i v otázkách svého zdraví, nízkou mírou informovanosti o možnostech zdravotní péče a komunikace bránící přijmout péči od poskytovatelů.

Některé země, mezi nimiž vyniká Rakousko, efektivně pomáhají uprchlíkům k jejich pracovnímu zařazení. Například v roce 2015 přišlo do Rakouska mnoho uprchlíků především z Afghánistánu, Iráku a Sýrie, které bylo zapotřebí integrovat do pracovního procesu. Rengs a kol. (2017) porovnali nabídku volných míst na rakouském pracovním trhu s daty ze dvou unikátních rakouských databází pracovních kompetencí a dovedností migrantů, DiPAS a AMS 2016, a zjistili, že se rakouská poptávka po volných místech do značné míry překrývá s nabídkou práce, kterou by tito příchozí mohli zastávat. Řada autorů uvádí, že vzdělání a dosavadní profesní dráha jsou důležitými ukazateli úspěšnosti zapojení v pracovním trhu hostitelské země a že lepší vzdělání umožňuje také lepší uplatnění imigrantů na trhu práce a zvyšuje jejich výdělek (Bakker a kol., 2017; Cebulla a kol., 2010; Connor, 2010; Clark a Drinkwater, 2008; Friedberg, 2000) .

K samotnému tématu mé práce existuje jen málo literatury. Kromě prací zabývajících se uprchlíky především v evropských zemích, které uvádím v Diskuzi, jsem našla jedinou práci týkající se perské minority v UK, která se zabývá etnickými restauracemi v Londýně (Sattarzadeh a kol., 2023). Také tato práce, s jejímiž výsledky porovnávám ty svoje v Diskuzi, používala metodu polostrukturovaných rozhovorů.

2.2. Perština a její dialekty

Íránská perština (farsí) je starobylý jazyk, který prošel svým historickým vývojem. Windfuhr a Perry (2009) uvádějí, že jak moderní standardní perština, tak i moderní standardní tádžiština se vyvinuly z rané nové perštiny. Moderní tádžiština si uchovala značné množství

rysů rané východní perštiny a současně eliminovala silné typologické složky turečtiny. Západní perština se naopak typologicky oddálila. Spooner (2012) se zabýval jazykovou politikou vzhledem k menšinám. Uvádí, že v Íránu je perština oficiálně chráněná jako jediný oficiální jazyk, i když asi polovina obyvatelstva mluví jiným jazykem, převážně jazykem Azeri. To má své historické důvody. Tádžičtina jako další forma perštiny je oficiálním jazykem v Tádžikistánu a je široce používána i v Uzbekistánu. V Afghánistánu byla perština, která je tam oficiálním jazykem, v roce 1964 oficiálně přejmenována na dárí, ale stále se jí tam běžně říká farsí (=perština). Národním jazykem je tam pašto a užívání jiných jazyků se neomezuje. Perštinou se mluví i v severní a západní části Pákistánu a na jižním pobřeží Perského zálivu. Většina lidí v Pákistánu, Bangladéši a Indii neformálně uznává perštinu jako klasický jazyk. Nacionalismus posledních padesáti let způsobil, že se v Turecku, kavkazských a středoasijských republikách a v oblasti Perského zálivu přistupuje k perštině negativně a diskriminačně (Spooners, 2012).

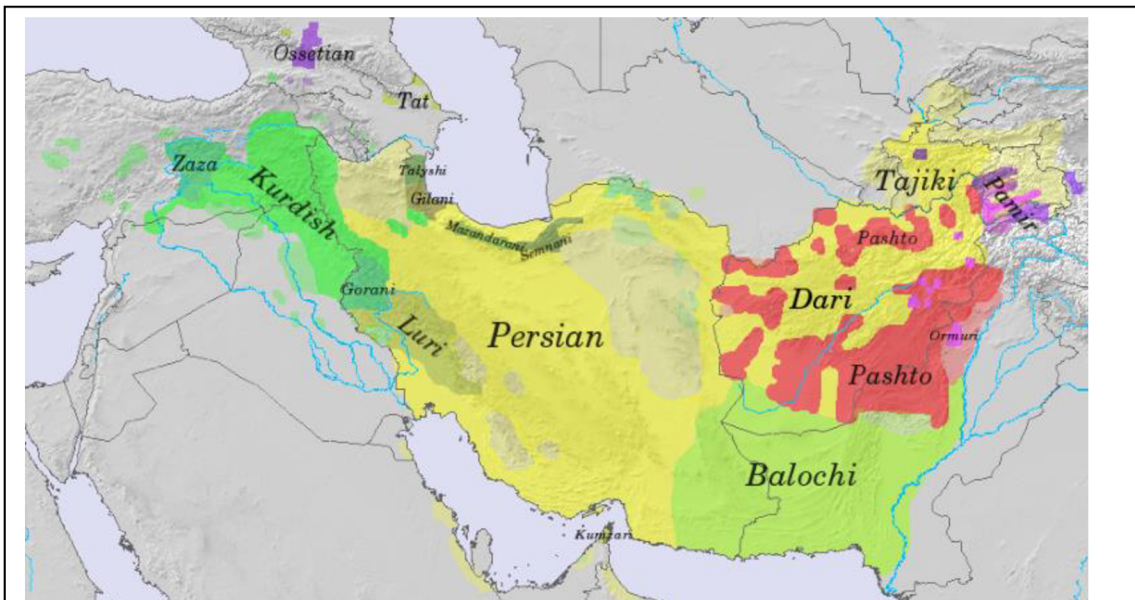
Perština má unikátní historii. Ze středověkého jazyka se bez problémů stala oficiálním jazykem tří moderních zemí, aniž by musela projít významnými změnami. Nová perština, která se vynořila v 8. století n.l. v arabském písmu a se slovníkem vypůjčeným z arabštiny v podobné míře, jakou zaujímá latina v angličtině, je přímým následovníkem střední perštiny psané od třetího století př.n.l. v aramejském písmu, a staré perštiny, psané v klínovém písmu od 6. století př.n.l., která ji předcházela. Nová perština se vyznačuje relativní stabilitou a dlouhověkostí přesahující tisíciletí, během něhož se zvýšila i gramotnost, a kdy se stala z dvorního jazyka vládnoucích kruhů a administrace jazykem národním. Dnešní vzdělání Íránci čtou a používají texty z 9. a 10. století bez problémů. Je to dáno předně velkým geografickým rozšířením perštiny, která byla užívána v obchodním a administrativním styku i jako literární jazyk, i když se na mnoha místech mluvilo jak muslimskými, tak i nemuslimskými jazyky (hindu); dále pak tím, že byla jazykem vládnoucích vrstev sekulárních elit měst i kultury této oblasti. To hlavně proto, že existovala sociální organizace vzdělanosti omezující přístup ke vzdělání nižším vrstvám (Spooners, 2012).

Perština je jazyk patřící do Indoevropské skupiny jazyků (Britannica, 2024). Je členem íránské větve, která obsahuje mnoho jazyků, které jsou podobné perštině, ale značně se liší

lingvisticky. Mezi ty významné patří například pašto, druhý úřední jazyk Afghánistánu, balúčština nebo kurdština (Britannica, 2024).

Perština je úředním jazykem Íránu, Afghánistánu a Tádžikistánu. V Ruské republice Dagestán je Tat, jeden z dialektů perštiny, jedním z oficiálních jazyků (Gazieva, 2023). Více než jeden milión mluvčích můžeme najít v Uzbekistánu, Pákistánu, Rusku a Spojených státech amerických. Dále pak v Turecku, Spojených Arabských emirátech, Iráku a Kataru.

Mezi dialekty perského jazyka (Džám-e Džám, 2024) můžeme počítat bucharský dialekt, pahlavský dialekt, hazaragi, aimaqský dialekt, dehvarský dialekt, kavkazskou tatštinu. Dáří a tádžiština jsou podle lingvistů samostatnými jazyky. V Uzbekistánu žije 1 757 tisíc Tádžiků z celkového počtu 10 774 tisíc všech Tádžiků (Joshua Project, 2024). Lidé z této menšiny žijící v Uzbekistánu používají tádžickou perštinu.

1. Geografické rozšíření íránských jazyků. Žlutá – perština (farsí, dáří, tádžikí); světle zelená – balúčština; - středně zelená – kurdština; tmavozelená – goranština a zazaština; červená – paštština; fialová – pamírské jazyky; tmavě fialová – osetština;

Zdroj: <https://celt.indiana.edu/portal/Persian/Iranian.html>, staženo 24.9.2023

3. Praktická část

3.1. Maximální počet potenciálních respondentů z řad rodilých mluvčích žijících v České republice

Jak uvádějí Tabulky 1 a 2, které jsem sestavila z oficiálních údajů MV ČR, na konci roku 2022 bylo v České republice evidováno 6 204 uprchlíků s trvalým či dočasným pobytem v ČR ze zemí, kde se mluví perštinou či jejím dialektem. Neznamená to však, že všichni tito uprchlíci mluví persky nebo některým z dialektů perštiny. Přesný počet persky mluvících žijících v ČR se zřejmě zjistit nedá, protože statistiky MV ČR sice uvádějí ke konkrétnímu datu celkové počty cizinců z jednotlivých zemí evidovaných v ČR s povoleným pobytem a též počty osob žádajících o azyl a azylantů, ale neuvádějí, kterým jazykem tyto osoby mluví.

Lze předpokládat, že všichni příšedší z Íránu a Tádžikistánů mluví persky, protože tam je perština úředním jazykem, ale stejný předpoklad nelze použít v případě asijských zemí jako je Ázerbájdžán, Kazachstán, Kyrgyzstán, Pákistán, Turkmenistán či Uzbekistán, kde mluví perštinou či některým z jejích dialektů jazykové menšiny (Kachru a kol., 2008). Protože však řada persky mluvících přistěhovalců žije i v evropských zemích, především v Německu, Rakousku (Georges a kol., 2021) či Francii, nelze vyloučit, že i odtamtud by do ČR mohli přijít někteří z těch, kteří získali povolení k pobytu v některé z těchto zemí, byť zřejmě nepůjde o masový jev.

Počet přistěhovalců do České republiky s trvalým či přechodným pobytem z Afghánistánu, Íránu, Tádžikistánů, Pákistánu a Uzbekistánů uvádí Tabulka 1.

Uprchlíci ze 3. země	Počet
Afghánistán	509
Írán	1 288
Tádžikistán	220
Pákistán	990
Uzbekistán	3 197

Tabulka 1. Celkové počty přistěhovalců do ČR a počty žadatelů o azyl a azylantů v ČR pocházejících ze zemí, kde je perština převažujícím jazykem obyvatel, ke dni 31.12. 2022. Z oficiálních stránek statistik MV ČR. Cizinci 3. zemí se zaevidovaným povoleným pobytem na území České republiky a cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se

zaevidovaným pobytem na území České republiky k 31.12.2022, <https://www.mvcr.cz/...%3d;>
 Souhrnná zpráva o mezinárodní ochraně za rok 2022, <https://www.mvcr.cz/...spx>.

Tabulka 2 uvádí detailní počty přistěhovalců do České republiky s trvalým či přechodným pobytem v Praze, Brně a ostatní ČR ke konci roku 2022, kteří by mohli mluvit persky či některým z dialektů perštiny.

Země původu cizince	ČR	Praha	Brno	Ostatní ČR	Žádosti o azyl	Počet azylantů
Afghanistan muži	298	138	29	131	4	84
Afghanistan ženy	211	106	21	214	29+28	88
Afghanistan celkem	509	244	50	345	61	172
Azerbajdžán muži	1228	774	87	367	16	20
Azerbajdžán ženy	681	470	44	167	3+5	18
Azerbajdžán celkem	1909	1244	131	534	24	38
Írán muži	678	347	87	244	6	3
Írán ženy	610	318	66	226	4+2	1
Írán celkem	1288	665	153	470	12	4
Kazachstán muži	4307	2660	341	1306	14	11
Kazachstán ženy	4907	3158	382	1367	5+3	15
Kazachstán celkem	9214	5818	723	2673	22	26
Kyrgyzstán muži	747	476	27	244	1	3
Kyrgyzstán ženy	680	481	18	181	2+3	7
Kyrgyzstán celkem	1427	957	45	425	6	10
Pákistán muži	700	371	88	241	11	4
Pákistán ženy	290	160	35	95	0	1
Pákistán celkem	990	531	123	336	11	5
Tádžikistán muži	140	105	7	28	2	0
Tádžikistán ženy	80	64	3	13	0	2
Tádžikistán celkem	220	169	10	41	2	2
Turkmenistán muži	28	17	1	10	2	1
Turkmenistán ženy	46	36	1	9	0	5
Turkmenistán celkem	74	53	2	19	2	6
Uzbekistán muži	2265	1493	37	735	83	20
Uzbekistán ženy	932	626	29	277	3+2	9
Uzbekistán celkem	3197	2119	66	1012	88	29
Francie muži	2924	1947	165	812		
Francie ženy	1198	898	47	253		
Francie celkem	4122	2845	212	1065		
Německo muži	10735	2212	194	8329		
Německo ženy	3297	1141	104	2052		
Německo celkem	14032	3353	298	10381		
Rakousko muži	1787	445	126	1216		
Rakousko ženy	591	166	40	385		
Rakousko celkem	2378	611	166	1601		

Tabulka 2. Počty přistěhovalců do ČR a počty žadatelů o azyl a azylantů v ČR pocházejících ze zemí, kde je perština či její dialekt úředním jazykem nebo jazykem minority, ke dni 31. 12. 2022. Z oficiálních stránek statistik MV ČR. Cizinci 3. zemí se zaevidovaným povoleným pobytem na území České republiky a cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytem na území České republiky k 31.12.2022, <https://www.mvcr.cz/...%3d;> Souhrnná zpráva o mezinárodní ochraně za rok 2022, <https://www.mvcr.cz/...spx>.

3.2. Metodika

3.2.1. Metoda polostrukturovaných rozhovorů

Zadání bakalářské práce určilo za metodu pro sběr a zpracování dat metodu polostrukturovaných rozhovorů (Saunders a kol., 2009). Ta je ze své povahy induktivní metodou. Neměla jsem tedy předem stanovenou pracovní hypotézu, kterou bych ověřovala. Z charakteru práce vyplývá, že jde o kvalitativní, nikoli kvantitativní sběr a analýzu dat. Odpovědi na otázky se hodnotí individuálně a po jejich kategorizaci je možné získat i data, která lze hodnotit statisticky jako kvantitativní data, ale nejde to u všech dat získaných metodou polostrukturovaných rozhovorů.

3.2.2. Respondenti

Moje bakalářská práce zkoumá finanční potenciál perského jazyka na území České republiky. Snaží se tedy najít nějaký ekonomický potenciál, především finanční. Respondenty pro svou bakalářskou práci jsem hledala mezi lidmi žijícími v České republice a používajícími nejen íránskou perštinu, ale i tádžickou perštinu a afghánskou perštinu. Neomezovala jsem se jen na muže a ženy, kteří do České republiky přišli, a jejichž mateřským jazykem je perština či některý její dialekt, ale zahrnula jsem i ty, kteří se v České republice (Československu) narodili a perštinu se naučili.

3.2.3. Metodika formulování otázek

Svémi otázkami jsem pak cílila především na ekonomické aspekty činností, kterými se respondenti živí. Formulace otázek byla zvolena tak, aby mohli odpovídat volně a spontánně, aby sdělili to, co sami chtějí. Tímto postupem lze získat i takové informace, které by tazatel předem neanticipoval, a proto se na ně ani neptal. Tazatel pokládá doplňující otázky jen za účelem vyjasnění nejasných sdělení.

3.2.4. Stanovení počtu respondentů

Zvolila jsem metodu zvyšování počtu respondentů až do nasycení dat. To znamená, že další respondenti by již nepřinášeli nové kategorie odpovědí, případně další respondenti zabývající se danou činností již neexistují. V literatuře se uvádí, že je třeba 10-15

respondentů. Vzhledem k pestrosti a specifiku pražské jazykové scény a zdejší kulturní, gastronomické, vědecké a náboženské aktivitě bylo k jejímu pokrytí zapotřebí více rozhovorů. Jejich počet nakonec dosáhl čísla dvacet dva.

3.2.5. Vyhledávání, výběr a získávání respondentů

Respondenty jsem vyhledávala tak, aby pokryli celou škálu činností, ve kterých se lidé mluvící persky uplatňují ekonomicky, protože ekonomický přínos persky mluvících lidí je hlavním zaměřením mé práce.

Vytipovala jsem pravděpodobný výskyt respondentů v restauračních zařízeních etnických menšin (perské restaurace, afghánské restaurace), protože řada příslušníků etnických menšin využívá zájmu našich obyvatel i turistů o etnické restaurace. Respondenty jsem hledala i mezi řidiči taxi. Další skupinu respondentů jsem vytipovala mezi studenty a učiteli perštiny, jazykovými lektory a překladateli z/do perštiny. Respondenty jsem vyhledávala i v řadách akademických pracovníků. Na některé respondenty jsem získala kontakt přes sociální sítě, další jsem hledala na internetu v následujících oblastech: Učitelé perštiny - akademičtí i z kurzů pro veřejnost; tlumočníci z/do perštiny; PhD studenti ze zemí, kde se mluví persky; zaměstnanci a majitelé restauračních a stravovacích zařízení; dovozci a prodejci produktů a výrobků z persky mluvících zemí; průvodci do persky mluvících zemí; publicisté a autoři cestopisů; Tádžikové z kulturního centra a modlitebny; organizátoři Festivalu íránských filmů; zaměstnanci Ministerstva zahraničních věcí ČR; zaměstnanci Íránského velvyslanectví v ČR; zprostředkovatelé humanitární pomoci do persky mluvících zemí.

Až na jeden případ, kdy jsem žádala o rozhovor telefonicky, a dva případy z těch, kdy jsem posílala vytipovaným respondentům žádost emailem, byli všichni ochotni mi rozhovor poskytnout. Rozhovory se odehrávaly většinou ve veřejných prostorech v restauracích, kavárnách a v jednom kulturním středisku využívaném i jako modlitebna. Všichni respondenti projevíli zájem o výsledky mé práce. Mezi z evropského hlediska unikátní respondenty patří filmový producent íránských filmů a zakladatel Filmového festivalu íránských filmů. Nechyběli ani prodejci rukodělných perských výrobků či průvodci turistů do persky mluvících zemí. Za unikátní rozhovor považuji také ten získaný od imáma jedné pražské komunity mluvící dialektem perštiny či od administrátora Kulturního centra

Uzbekistánu v Praze. Na mé otázky neodmítl odpovědět ani pracovník Ministerstva zahraničních věcí ČR zaměřený na země Blízkého a středního východu nebo pracovník Íránského velvyslanectví v České republice. Respondenti mi poskytovali kontakty na další zajímavé osobnosti. Tak jsem postupně získala odpovědi od 22 respondentů pokrývajících širokou škálu různých zaměstnání, přičemž v podmínkách malého pracovního trhu České republiky někteří pokrývají více oblastí činnosti. Některé profese jsou zcela jedinečné a vázané na výjimečné jazykové a profesní vybavení respondentů, takže již nelze získat „duplikát“. Jiné profese se vyskytují častěji a díky jejich opakování lze soubor dat považovat za nasycený. Přehled profesí mých respondentů je uveden v následující tabulce (Tabulka 3).

Respondent	Povolání respondenta
R1	afghánský muž pracující v kebabu
R2	iránská studentka PhD
R3	majitelka perské restaurace
R4	majitel kábulské restaurace
R5	tlumočník a překladatel
R6	Majitel e-shopu
R7	imám tádžické komunity
R8	manžel majitelky
R9	majitelka galerie
R10	Filmový festival íránských filmů zakladatel
R11	překladatel, tlumočník a průvodce
R12	majitel restaurace
R13	průvodkyně a fotografka
R14	akademická pracovnice
R15	akademický pracovník, překladatel
R16	student
R17	majitel restaurace v Praze
R18	filmový producent
R19	pracovník velvyslanectví
R20	taxikář
R21	Zaměstnanec Ministerstva zahraničních věcí
R22	Tádžik pracující v baru

Tabulka 3. Respondenti a jejich povolání

3.2.6. Otázky pokládané respondentům a jejich zpracování

Data jsem sbírala metodou polostrukturovaných rozhovorů. Každému respondentovi jsem položila předem stanovené otázky, kterých bylo devatenáct základních, šest doplňkových pro překladatele a tlumočníky, dva doplňkové pro akademické pracovníky, jedna doplňková pro obchodníky a dvě další všeobecné. Jejich česká verze následuje.

Otázky pro respondenty (česká verze):

1. V jakém rozmezí je Váš věk? 18-25, 26-35, 35-55, 55-65, 66 a více.
2. Je perština Vaším rodným/mateřským jazykem?
3. Mluví persky někdo ve Vaší rodině alespoň jeden z Vašich rodičů?
4. Mluvíte persky už od raného dětství, nebo jste se naučil persky později.
5. Jste v ČR od dětství, nebo jste sem přijel později – pokud ano, v kolika letech.
6. Jak dlouho již jste v ČR?
7. V kolika zaměstnáních jste zde již pracoval/a
8. Ve které společnosti pracujete nyní?
9. Jakou pracovní činnost v současnosti vykonáváte?
10. Proč jste se rozhodl/a právě pro tuto pracovní pozici?
11. Jaká je vaše pracovní náplň?
12. Jak dlouho zastáváte svou současnou pracovní pozici?
13. Setkáváte se při své pracovní činnosti s perštinou, a pokud ano, jak často?
14. Pokud ano, považujete perštinu za přínosnou pro Vaši práci?
15. Prospívá znalost perštiny Vaší práci/Vaší pracovní pozici z hlediska ekonomického přínosu?
16. Setkáváte se v rámci svého zaměstnání s lidmi, kteří také mluví persky?
17. Jste v pozici zaměstnavatele nebo zaměstnance?
18. Vítal/a byste jako zaměstnavatel/ka, kdyby Vaši zaměstnanci hovořili persky?
19. Využíváte při své práci některé prvky perské kultury, například hudbu, výtvarné umění či rukodělné výrobky?

Doplňkové otázky pro učitele perštiny, překladatele a tlumočníky:

1. Znáte další cizí jazyk? Pokud ano, jaký/jaké? - Jaké jazyky ovládáte?
2. Vnímáte dnes větší zájem o perštinu (výuku) než dříve?
3. Proč se vaši studenti rozhodli učit se persky?
4. Zabýváte se překlady perské literatury do češtiny?
5. Pokud ano, jaký ekonomický přínos to podle Vás má?
6. Je dnes větší poptávka po (soudních) překladech z perštiny/do perštiny než dříve?

Otázky pro akademické pracovníky:

1. Na jakém výzkumu pracujete?
2. Píšete i persky nebo čerpáte z persky psaných zdrojů?

Otázka pro obchodníky:

1. Je pro vaše podnikání (obchod) výhodné znát nějaký z perských jazyků, pokud obchodujete s persky mluvícími zeměmi?

K doplnění všeobecných otázek:

1. Vidíte nové možnosti uplatnění perštiny na Vaší konkrétní profesi?
2. Domníváte se, že pokud by se perština dostala do povědomí více lidí, měli by lidé o vaše služby větší zájem?

Nejvíce rozhovorů jsem vedla v češtině. S lidmi, kteří nemluví česky vůbec nebo nemluví plynule, jsem rozhovory vedla anglicky nebo rusky. V jednom případě jsem využila překlad z perštiny do češtiny a v jednom dalším z perštiny do angličtiny.

Podle toho, jak se rozhovor ubíral, jsem přidávala speciální otázky odpovídající probíranému tématu dle zaměření daného respondenta.

Po získání souhlasu respondenta jsem rozhovory nahrála. K nahrávání jsem použila Linear PCM recorder LS-10 od firmy Olympus s velice citlivým mikrofonom, který umožnil nahrávat kvalitně i v prostředí se zvukovým pozadím. Řada rozhovorů se totiž odehrávala ve zvukově exponovaných restauracích či kavárnách, kde hrála hudba a hovořili ostatní hosté. Zvukové odstínění rušivých vlivů okolí bylo pro moji práci zásadní.

Nahrané rozhovory jsem převedla do psané formy a cizojazyčné navíc do češtiny. Dále jsem pracovala s textovým formátem rozhovorů, kdy jsem texty třídila a kategorizovala.

Výsledné kategorie jsem seřadila do tabulky, která posloužila i ke statistickému hodnocení mých kvalitativních dat, protože některým odpovědím bylo možné přiřadit hodnoty ve škále

(1-3), jež bylo možné hodnotit statistickými metodami. Jiné odpovědi jsem třídila jako odpovědi typu ANO-NE a další jsem roztřídila dle slovních kategorií.

3.2.7. Analýza textu

Jakýkoli text či zpráva v textové, obrazové či grafické podobě, se dá buď převést do strukturované podoby, obvykle tabulky, nebo se dá analyzovat jako nestrukturovaný text (takového materiálu je na celém světě naprostá většina, odhaduje se asi 80 procent). Pomocí textové analýzy lze odhalit skryté vzorce, trendy a vztahy mezi různými částmi obsahu. Pomocí textové analýzy můžeme analyzovat trendy v socio-ekonomických vztazích, hledat příčiny problémů a mnoho dalšího. Je na ni možné hledět i jako na nástroj, který pomáhá odkrývat nevyužitě hodnoty (Saunders a kol., 2009).

3.2.8. Vyhodnocování dat

Odpovědi byly tedy dle postupu popsaném v předchozím odstavci podrobeny analýze tematického obsahu, kategorizovány a data sestavena do tabulky v Excelu. Každému respondentovi jsem přiřadila kódové označení R s pořadovým číslem rozhovoru, abych nezveřejňovala jména respondentů.

Pro statistické hodnocení mých kvalitativních dat jsem vybrala takové charakteristiky, které byly získány z odpovědí všech respondentů. Jsou to tyto charakteristiky: Věkové skupiny; Rodný jazyk; Počet let v České republice; Počet zaměstnání; Pracovní zařazení - zda je daný respondent podnikatel nebo zaměstnanec; Počet let v současné práci; Míra používání perštiny v práci respondentů; Užitečnost znalosti perštiny v práci; Ekonomický přínos perštiny pro daného respondenta; Spolupráce s persky mluvícími.

Některé z odpovědí na otázky dle těchto charakteristik bylo možné kategorizovat pouze jako odpověď ANO-NE (Rodný jazyk perština; Používání perštiny při pracovní činnosti; Užitečnost znalosti perštiny v pracovní činnosti; Ekonomický přínos perštiny; Spolupráce s persky mluvícími při pracovní činnosti).

Další odpovědi bylo možné kategorizovat pomocí škály hodnot. Zvolila jsem třístupňovou škálu. Do této skupiny patří následující charakteristiky: Míra používání perštiny v práci respondentů; Frekvence setkávání s persky mluvícími lidmi; Význam perštiny pro práci respondentů a Frekvence používání perštiny.

U otázky Míra používání perštiny v práci respondentů jsem odpovědi třídila následovně: „vůbec ne“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 1), „občas“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 2) a „často“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 3). U otázky Frekvence setkávání s persky mluvícími lidmi byly odpovědi tříděny takto: „vůbec ne“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 1), „občas“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 2) a „stejně jako s mluvícími jiným jazykem“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 3). U otázky Význam perštiny pro práci respondentů jsem odpovědi třídila takto: „malý“ nebo „skoro vůbec“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 1), „podstatný“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 2) a „nevyhnutelná znalost“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 3). U otázky Frekvence používání perštiny jsem odpovědi třídila „každodenně“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 1), „několikrát týdně“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 2), a „jednou týdně či méně“ (s přiřazenou číselnou hodnotou 3).

Charakteristiky Počet let strávených v České republice; Počet let v současné práci a Počet zaměstnání (u OSVČ druhů činnosti), jimiž respondent prošel, poskytly číselné hodnoty, které jsem uvedla do tabulky jako konkrétní číslo.

Otázka na věkovou kategorii vyprodukovala odpovědi v rozsahu číselných hodnot, které jsem rozdělila do pěti skupin: 1. 18-25 let, 2. 26-35, 3. 36-55, 4. 56-65, 5. 66 a více let.

Mám i kategorii se slovním označením – zda je respondent zaměstnanec nebo podnikatel.

K odpovědi na otázku, zda mezi uvedenými charakteristikami existují prokazatelné vazby, jsem programu Statistica spočítala t-testem korelační koeficienty. Korelace se vždy váží k jedné proměnné. Takovými proměnnými byly: Spolupráce s persky mluvícími, Ekonomický přínos perštiny; Míra užívání perštiny během práce (výdělečné činnosti); Zaměstnanec nebo podnikatel a Rodný jazyk perština.

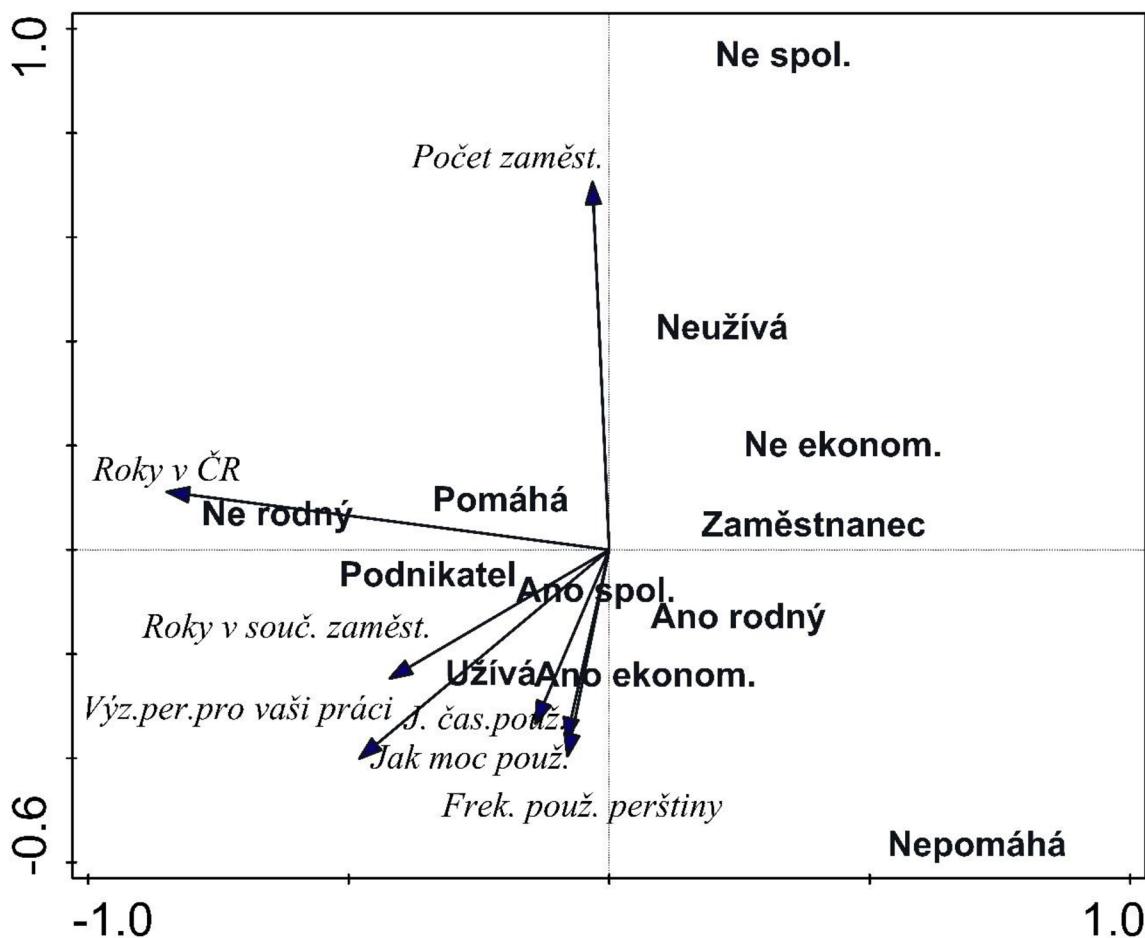
Z významných korelačních koeficientů s pravděpodobností větší než $p=0,001$, které ukazují na sílu vazby (závislost) mezi jednotlivými charakteristikami, pak mohla být vytvořena ordinace pomocí programu CANOCO (Ter Braak a Šmilauer, 2012). Výsledky statistické analýzy jsou prezentovány formou ordinačního diagramu a sloupcového grafu.

3.2.9. Vymezení pojmů

Ve své bakalářské práci používám určité termíny vyžadující upřesnění. Uvedu zde, co konkrétním termínem míním. „Peršan“ je termín objevující se v mé práci velmi často. Jsem si vědoma toho, že by si čtenář mohl pod tímto slovem představit příslušníka etnické skupiny. Ve své práci ale tímto termínem označuji každého člověka mluvícího perštinou jako svým rodným jazykem, což ve všech případech znamená i to, že současně nepochází z České republiky. Pojmy „práce“ nebo „profese“ zde znamenají pracovní činnost a byly použity z praktického důvodu krátkosti pro označení popisků.

3.3. Výsledky

Statistická analýza kvalitativních dat poskytla výsledky, které jsou přehledně zobrazeny v následujícím ordinačním diagramu (Obr. 2) a ve sloupcovém grafu (Obr. 3).

Obrázek 2. Ordinační diagram ukazující vzájemné vztahy mezi jednotlivými charakteristikami získanými z polostrukturovaných rozhovorů. Zpracování vlastní v programu Canoco.

V ordinačním diagramu jsou šipky označené kurzívou, jejichž délka vypovídá o význačnosti a intenzitě sledovaného jevu. Význam zkratk: „Počet zaměst.“ = Počet zaměstnání, kterými respondent prošel, „roky v ČR“ = Počet let strávených v České republice, „roky v souč. zaměst.“ = Počet let strávených v současném zaměstnání, „Výz. per. pro vaši práci“ = Význam perštiny pro vaši práci, „J. čas. použ.“ = Jak často používáte perštinu, „Jak moc použ.“ = Jak moc používáte perštinu, „Frek. použ. perštiny“ = Frekvence používání perštiny.

Dále jsou zde popisky tučně. Jejich první písmeno označuje jejich bodové umístění.

Význam zkratk: „Ne spol“ = Nespolupracuje s persky mluvícími; „Neužívá“ = Neužívá perštinu během pracovní činnosti, „Ne ekonom.“ = Perština nemá pro danou pracovní činnost ekonomický benefit, „Zaměstnanec“ = Respondent je zaměstnanec, „Ano spol.“ = Respondent spolupracuje s persky mluvícími, „Ano rodný“ = Rodným jazykem je perština,

„Ano ekonom.“ = Perština má ekonomický význam, „Nepomáhá“ = Perština nijak nepomáhá při pracovní činnosti. Tyto faktory tvoří pravý blok.

V levém bloku najdeme faktory k pravému bloku opačné: „Ano ekonom“ = Perština přináší pracovníkovi ekonomický benefit, „Užívá“ = Respondent užívá perštinu, „Ano spol.“ = Respondent spolupracuje s persky mluvícími, „Podnikatel“ = Respondent je podnikatelem.

V levém kvartálu úplně nahoře jsou faktory: „Ne rodný“ = Perština není rodným jazykem respondenta, „Pomáhá“ = Perština pomáhá respondentovi při pracovní činnosti.

Mezi šipkami, které jsou blízko sebe a směřují stejným směrem, existuje vzájemná korelace.

Z grafu je patrné, že některé charakteristiky jsou vzájemně ovlivněné: Jedná se především o tyto charakteristiky: Význam perštiny pro vaši práci; Míra používání perštiny; Frekvence používání perštiny; Jak často používáte perštinu.

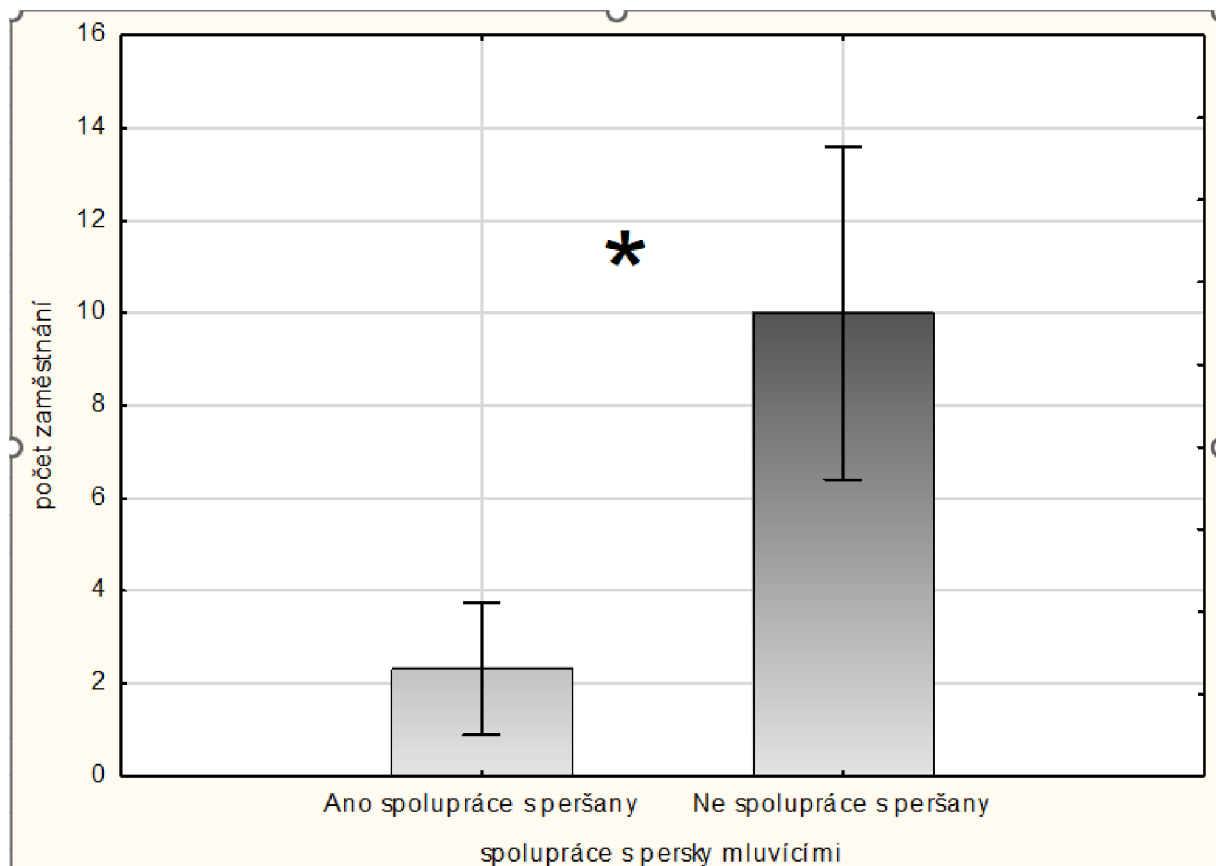
Pokud respondent žije dlouho v ČR, pravděpodobně se tady i narodil, a to znamená, že jeho rodným jazykem není perština. Z ordinačního diagramu je vidět, že pokud je respondent delší dobu v ČR, je spíše podnikatelem než zaměstnancem. Pokud znalost perštiny má větší význam pro jeho práci, je i delší dobu zaměstnán v současném zaměstnání. Naopak: Čím větším počtem zaměstnání respondent prošel, koreluje s tím, že ve své práci nepoužívá perštinu. Tato závislost byla posílena jedním respondentem, který uvedl, že prošel mnoha zaměstnáními, pak nebyl dlouho v ČR, protože odjel do své země a pak se zase vrátil.

Data z mého vzorku respondentů není možné extrapolovat na všechny persky mluvící lidi žijící v ČR, jejichž rodným jazykem je perština, a kterých je v Praze asi tisíc, jak několik respondentů uvedlo. Nemohou totiž představovat charakteristický či průměrný vzorek persky mluvící minority či komunity, protože je mezi respondenty mnoho těch, kteří pracují v unikátních profesích a vykrývají jedinečné pracovní příležitosti.

Otestovala jsem též odpovědi na otázku, zda by respondenti uvítali, kdyby u nás více lidí mluvilo persky. Test chi kvadrát ukázal při hladině pravděpodobnosti $p=0,3$, že více těch, kteří mluví perštinou jako rodným jazykem by uvítalo, kdyby u nás lidé mluvili ve větší míře persky

než ti, jejichž rodným jazykem je čeština. Někteří Češi by to dokonce považovali za konkurenční hrozbu, zatímco jiní to považují za bezvýznamné nebo na to nemají názor.

Velmi zajímavé je zjištění, že čím více pracovními místy respondent prošel, tím méně v nich používal perštinu a perština mu nepřinášela žádný ekonomický benefit: Obrázek 3 vytvořený pomocí programu Statistica ukazuje statisticky průkazný rozdíl v počtu zaměstnání mezi spolupracujícími a nespolečujícími s persky mluvícími („peršany“).

Obrázek 3. Vztah mezi respondenty spolupracujícími či nespolečujícími s persky mluvícími kolegy a počtem jejich zaměstnání v ČR (na ose y). Hvězdička označuje statistický rozdíl mezi oběma sloupci s pravděpodobností $p=0,05$. Zpracování vlastní v programu Statistica.

3.3.1. Kvalitativní analýza rozhovorů

Skupinu respondentů tvořilo čtrnáct cizinců, kteří přišli do České republiky ze čtyř zemí, kde se mluví persky, a osm Čechů a Slováků.

3.3.2. Analýza odpovědí na společné otázky

Každému respondentovi byly položeny stejné základní otázky, ale protože každý respondent je jiný a má za sebou jinou životní a pracovní historii, tak jsem při vedení rozhovoru reagovala na konkrétní výpovědi jednotlivých respondentů. Pokud některý respondent předem spontánně odpověděl na některou z připravených otázek, již mu nebyla položena. Stejně v případech, kdy z dosavadních výpovědí respondenta vyplynulo, že se nikdy nesetkal se situací, na kterou by otázka mířila.

3.3.3. Věková struktura respondentů

Rozdělení respondentů podle věkových kategorií ukazuje Obrázek 4.

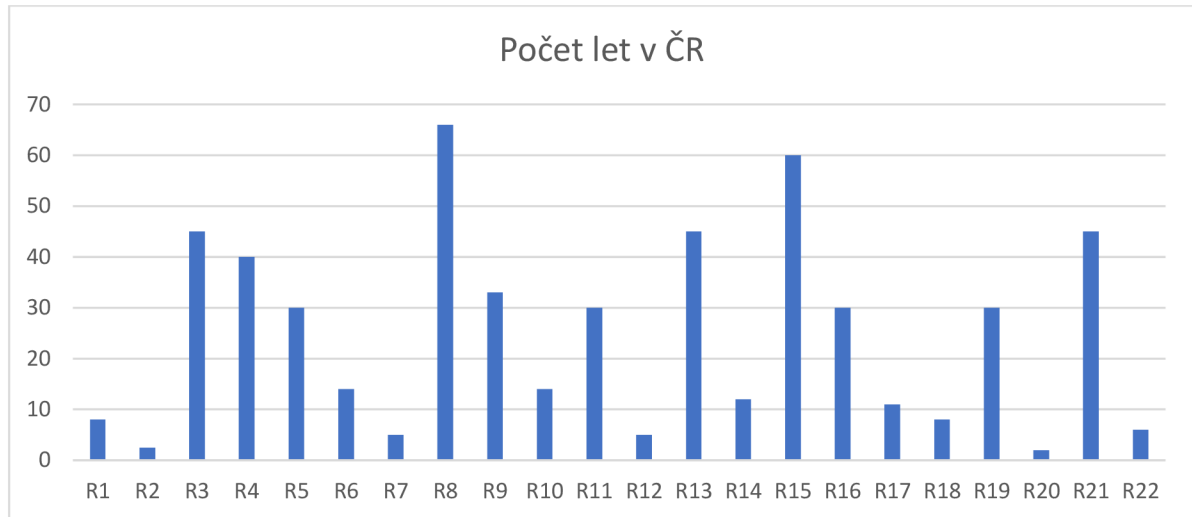
Obrázek 4. Četnost respondentů v daných věkových kategoriích. Jsou jednotliví respondenti dle kódování podle četností rozřazeni do kategorií. Věkové kategorie jsou v tomto rozmezí: 1 (tmavě modrá) 18-25; 2 (oranžová) 26-35; 3 (šedá) 35-55; 4 (žlutá) 55-65; 5 (světle modrá) 66 a více. Zpracování vlastní v programu Excel.

Dva respondenti se řadí do věkové kategorie 1, pět respondentů se řadí do věkové kategorie 2, deset respondentů se řadí do věkové kategorie 3, čtyři respondenti se řadí do věkové kategorie 4, pouze jediný respondent se řadí do kategorie 5.

Shrnutí: Všichni respondenti až na jednoho byli v produktivním věku, pouze jeden byl důchodcem, ale dosud aktivním. Nejčastěji zastoupená věková kategorie byla ta třetí, tedy 35-55 let.

3.3.2.2. Doba pobytu respondentů v České republice

Počet let, který jednotliví respondenti strávili v České republice, ukazuje Obrázek 5.

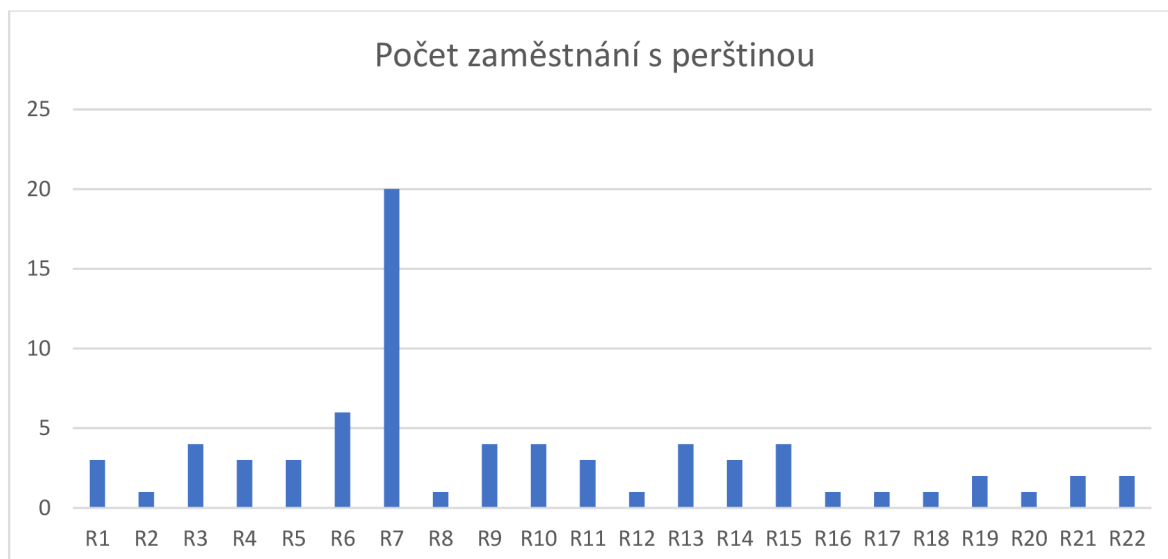

Obrázek 5. Počet let pobytu respondenta v České republice. Na ose x jsou respondenti dle kódování. Na ose y jsou počty let, které jednotliví respondenti strávili v České republice. Zpracování vlastní v programu Excel.

Shrnutí: Čtrnáct respondentů, kteří všichni do České republiky přicestovali, uvedli, že jejich rodným jazykem je perština. Z ostatních respondentů se jich sedm narodilo v České republice a jeden se narodil na Slovensku. Osm respondentů má tedy jiný rodný jazyk než perštinu či její dialekt.

3.3.2.3. Pracovní činnost respondentů

Počet zaměstnání jednotlivých respondentů s využitím perštiny ukazuje Obrázek 6.

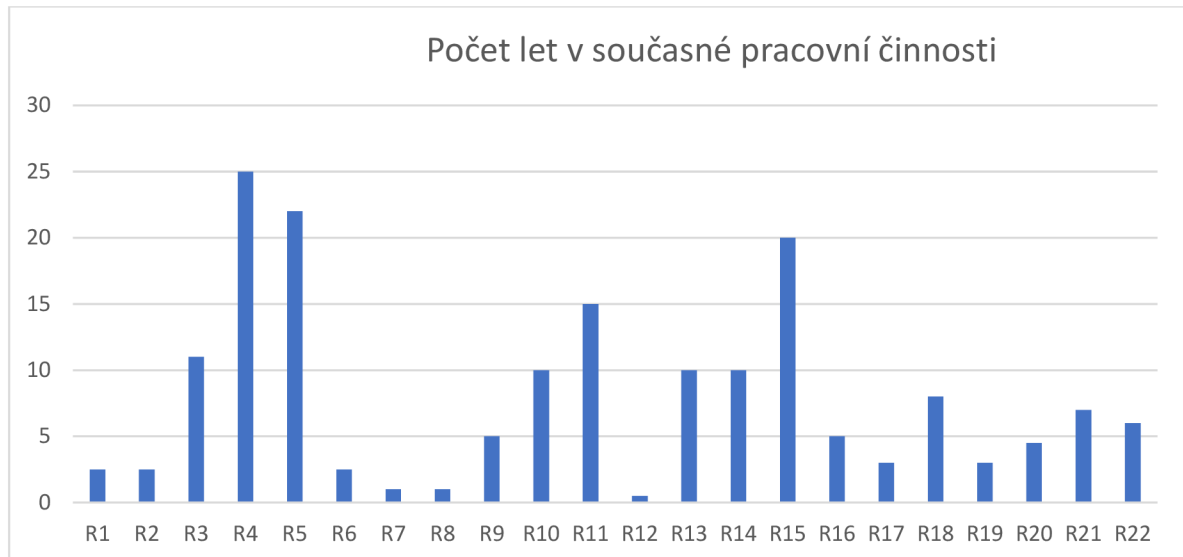

Obrázek 6. Počet zaměstnání, v nichž respondenti využívali perštinu či některý její dialekt. Na ose x jsou respondenti dle kódování. Na ose y jsou počty zaměstnání, v nichž respondenti využívali perštinu. Zpracování vlastní v programu Excel.

Shrnutí: Počet zaměstnání, kterými respondent prošel, zpravidla nepřesáhl pět, kromě dvou případů. V obou těchto případech se jedná o lidi z Uzbekistánu mluvící tádžickou perštinou, kteří oba mají rodiny v zahraničí, které podporují a které také pravidelně navštěvují s různě dlouhými intervaly pobytu.

3.3.2.4. Počet let, které respondenti strávili v jejich současné pracovní činnosti

Počet let jednotlivých respondentů v současné pracovní činnosti ukazuje Obrázek 7.

Obrázek 7. Počet let, v nichž respondenti setrvávají v současné pracovní činnosti. Na ose x jsou respondenti dle kódování. Na ose y jsou vyneseny počty let v současné pracovní činnosti. Zpracování vlastní v programu Excel.

Shrnutí: Jedenáct respondentů uvedlo, že jsou zaměstnanci a stejný počet respondentů uvedl, že jsou samostatnými podnikateli. Také ordinační diagram na obrázku 2 ukazuje, že doba, kterou respondenti strávili v jejich současném zaměstnání, je ovlivněna především tím, zda respondent podniká či zda je v zaměstnaneckém poměru.

3.3.2.5. Význam perštiny v pracovní činnosti respondentů

Používání perštiny u jednotlivých respondentů v jejich pracovní činnosti ukazuje Obrázek 8.

Obrázek 8. Používání perštiny při pracovní činnosti respondentů. Zpracování vlastní v programu Excel.

Na Obrázku 8 je znázorněn počet respondentů, kteří používají, případně nepoužívají perštinu při své práci. Šest respondentů řeklo, že perštinu během své práce nepoužívá. Naopak šestnáct respondentů používá perštinu. Ti, kteří nepoužívají perštinu, jsou R6, R7, R8, R20, R21 a R22.

Všichni respondenti kromě R20 však uvedli, že znalost perštiny jim v práci pomáhá.

Respondent R6 uvedl, že perštinu používal dříve pro komunikaci s kolegy v předchozím zaměstnání v restauraci. V současné době provozuje e-shop, kam dováží suché plody, textilie a parfémy především z Turecka a Uzbekistánu, přičemž používá turečtinu a uzbečtinu. Pro komunikaci se zákazníky najímá česky mluvící zaměstnance. Respondenti R7, R20 a R22 uvedli, že při svých pracovních činnostech (stavby, přeprava osob, pracovník v baru), persky komunikují pouze s kolegy a komunikace se nevztahuje k práci. Všichni tyto respondenti mají tu společnou charakteristiku, že jejich rodným jazykem je tádžická perština. Respondent R8 je v současné době důchodcem. Perštinu se naučil, aby mohl lépe pracovat ve svých předchozích zaměstnáních, kdy byl poslán do Íránu, aby zajišťoval technologie

v gumárenském průmyslu a při stavbě cukrovarů. V současné době pomáhá manželce s administrativou.

Respondent R21 je vedoucím oddělení vládního úřadu České republiky. Je vedoucím týmu zaměstnanců, z nichž každý je pověřen agendou bilaterálních vztahů ČR s 2-4 zeměmi v oblasti Levanty a Perského zálivu. Respondent uvedl, že perštinu při své práci přímo nevyužívá, spoléhá na práci profesionálních tlumočnicků. Má ale konverzační znalost perštiny. Znalost perštiny na jeho pracovní pozici není vyžadovaná, vyžadovaná je francouzština a angličtina. Při své práci ale potkává persky mluvící lidi a perštinu může uplatnit. Znalost perštiny je však pro něho pouze výhodou, nikoli podmínkou k vykonávání jeho zaměstnání.

Shrnutí: Šestnáct respondentů perštinu užívá ke své práci a šest respondentů neužívá jako nutnou podmínku. Ti respondenti, kteří perštinu při své práci nevyužívají, k tomu mají výše uvedené důvody

3.3.2.6. Spolupráce s persky mluvícími

Všichni respondenti spolupracují s persky mluvícími, kromě respondentů R6, R7 a R13.

Respondent R13 organizuje zájezdy do Íránu, potkává Peršany, ale uvedla, že z Íránu nemá žádný přímý ekonomický užitek a nepracuje na žádném projektu, který by byl vedený z Íránu. Dělá přednášky pro veřejnost, vzdělávací přednášky pro školy a zájezdy pro české a slovenské turisty. Také píše cestopisné články do časopisů jako Lidé a země, píše knihy a publikuje fotografie.

Shrnutí: Převážná většina respondentů spolupracuje s persky mluvícími lidmi.

3.4. Praktická část rozbor rozhovorů

Každý jazyk má svůj potenciál z hlediska poznávání nových zeměpisných oblastí a také národnostních a jazykových skupin a jejich kultur a historie. Ne nadarmo se říká: Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem. Jazyky od pradávna sloužily v komunikaci mezi národy nejen při obchodování, ale i v diplomatických a dalších vztazích.

Perská kultura odkazuje na kulturní dědictví a tradice lidí žijících v oblasti historické Perské říše. Tato oblast pokrývala území dnešního Íránu, Afghánistánu, Tádžikistánu, Uzbekistánu, Pákistánu a několika okolních zemí. Perská kultura má hluboké kořeny a zahrnuje mnoho různých prvků, včetně jazyka, umění, architektury, literatury, hudby a náboženství (Rybka a kol., 1956; Bible kniha Ester; Millard, 2000).

Podle evidence Ministerstva vnitra ČR (Tabulka 1., viz odkaz pod tabulkou) je celkový počet persky mluvících lidí žijících v České republice asi 6 200 lidí, přičemž z Íránu jich pochází necelých 1 300 a naprostá většina členů íránské komunity žije v Praze. Jak respondenti vypověděli, všichni příchozí z Íránu mluví persky. Necelých pět tisíc lidí přišlo ze zemí, kde se také mluví persky. Respondenti ze zemí, kde perština není úředním jazykem, vypověděli, že dialekty perštiny ovládá asi deset procent příslušníků těchto komunit. To představuje asi pět set lidí žijících v České republice. Všichni, kteří mluví persky, se mezi sebou kontaktují především jako stejnojjazyční krajané a navzájem si pomáhají i ekonomicky. Komunita uchovává stejné kulturní vzorce, tradice a je spojená i historií. Přítomnost jiných jazykových komunit přináší do většinové společnosti pestrost a může ji obohacovat.

Tato práce se zabývá finančním potenciálem perštiny jako ekonomického nástroje v podmínkách České republiky.

Respondenti, na jejichž odpovědích je tato práce postavená, pocházejí z více jazykových skupin, v jejichž rámci se sdružují i v České republice: 1) skupina těch, kteří se perštinu naučili později a jejich mateřským jazykem je zpravidla čeština, 2) skupina rodilých mluvčích z Íránu, kteří mluví farsí, a skupiny rodilých mluvčích v dialektch perštiny 3) dárí a 4) tádžikí. Ne nutně však všichni persky mluvící používají svou znalost perštiny ke své práci. Pro některé je znalost perštiny přínosem, i když není podmínkou k vykonávání jejich pracovní činnosti.

Jak vyplynulo z mého dotazníkového šetření, lidé, kteří dokáží využívat perštinu při svých pracovních činnostech, existují i v České republice, i když jich je jen malý počet. Perštinu jako perspektivní jazyk respondenti vnímají jako prostředek obohacení a navázání hlubšího vztahu s persky mluvícími. Po sankcích na Írán se potenciál perského jazyka snížil.

Do dotazníku jsem zařadila otázku, která se neptá přímo na finanční potenciál, ale může s ním nepřímou souviset: „Ocenil/a byste, kdyby se více lidí učilo persky?“

Tuto otázku jsem zařadila do tohoto úvodu proto, že nemá přímý ekonomický dopad.

Ze statistického hodnocení odpovědí respondentů vyplývá, že rodilý Čech/Češka s větší pravděpodobností odpověděl/a, že by ho/ji větší znalost perštiny moc nepotěšila, a to z toho důvodu, že by mu/jí mohl být člověk s takovou znalostí stejného jazyka konkurentem. Naopak rodilí persky mluvící s větší pravděpodobností vypověděli, že by rozšířenější znalost perštiny uvítali. Všechny odpovědi na tuto otázku jsem podrobila statistické analýze testem chi kvadrát, který s pravděpodobností $p=0,03$ prokázal korelaci mezi původem respondenta (rodilý Čech – rodilý persky mluvící) a odpovědí na tuto otázku (Obrázek 3).

Rodilí Češi, kteří se naučili persky, tedy vnímají ostatní mluvčí jako konkurenci. To znamená, že je zde velký počet učitelů ve srovnání se zájemci o výuku perštiny a možná cítí i převahu rodilých mluvčích ve znalostech jazyka. Z hlediska ekonomické teorie jde o stav nedokonalé konkurence, kdy je porušena podmínka homogenity výrobku (učitelé s různou znalostí perštiny) a kdy existuje velký počet prodávajících (učitelů perštiny oproti počtu studentů).

To by poukazovalo na to, že nerodilí mluvčí považují svou znalost perštiny za prostředek k naplňování svých ekonomických potřeb. A rodilí mluvčí naopak oceňují znalost perštiny u ostatních k naplňování svých emocionálních potřeb. Rodilí mluvčí by rádi uvítali větší potenciál perského jazyka a tím pádem i větší touhu nerodilých mluvčích se ho učit. Pokud by se více lidí rádo učilo persky, byla by větší poptávka po výuce perštiny. Trh s výukou perštiny a nabídka výuky perštiny by se pak mohly více rozvíjet.

3.4.1. Finanční přínos používání perštiny pro obchodování

Tento oddíl se zabývá otázkou: „Jaký je finanční potenciál perštiny pro obchodování persky mluvících lidí v České republice?“

Respondenti se podílejí na obchodování ve třech oblastech: 1) obchodování s kulturními předměty především rukodělné výroby (dva respondenti, jeden z Česka a druhý z Íránu), 2) obchodování s přírodními produkty (parfémy, atlasové látky, suché plody) z Uzbekistánu (jeden respondent, který mluví tádžickou perštinou, je z Uzbekistánu) a 3) nákup surovin typických pro etnické restaurace jako šafrán a další druhy koření, rýže basmati nebo čaje (jeden respondent mluvící afghánskou perštinou, dva rodilí mluvčí perštiny z Íránu a jedna Slovenka se znalostí íránské perštiny).

Obchodování s kulturními předměty z Íránu se odehrává v kamenné prodejně v centru Prahy, kde je prodává sama majitelka obchodu s íránským uměním. Tyto kulturní předměty používají k výzdobě interiérů svých podniků i majitelé perských restaurací. Obchodování s přírodními produkty z Uzbekistánu zprostředkovává internetový obchod. Jak vyplývá z výpovědí všech respondentů provozujících gastro zařízení a jednoho majitele internetového obchodu s parfémy, suchými plody a textiliemi, v Česku lze koupit zboží z persky mluvících zemí jen v malých baleních. Své suroviny proto etnické restaurace nakupují ve větších objemech ve velkoobchodech v západní Evropě, především v Německu a Rakousku, kde jsou početné komunity persky mluvících a tím i větší obrat tohoto zboží, což umožňuje prodávat ho za nižší ceny.

Z výpovědí respondentů vyplývá, že znalost perštiny má ekonomický přínos v obchodování s kulturními uměleckými předměty, v obchodování se suchými plody, parfémy a textiliemi, i pro nákup surovin k provozování čtyř gastro podniků v České republice, kde se mluví persky. To je pro ekonomiku České republiky přínosné.

3.4.2. Finanční přínos používání perštiny v gastro službách

Odpověď na otázku: „Jaký má perština finanční potenciál v gastro službách?“ jsem získala od pěti respondentů, kteří v gastro službách pracují.

Respondenti pokrývají všechny etnické restaurace v Praze (tři respondenti, jeden z Íránu, jeden z Afghánistánu a jedna Slovenka se znalostí perštiny) a Brně (jeden respondent z Íránu), kde se mluví persky. Jeden respondent z Afghánistánu pracuje v pražské provozovně prodávající kebab.

Jak afghánská, tak i perská restaurace v Praze zaměstnávají kuchaře ze svých zemí. V případě, že restauraci navštíví mezinárodní klientela nebo turisté z íránských či jiných persky mluvících komunit, je schopnost komunikovat v perštině přínosem. Restaurační zařízení slouží též jako místa setkávání pro perskojazyčnou komunitu. Vzhledem k tomu, že jídlo a kultura jsou úzce propojeny, čeští návštěvníci restaurací získávají kromě nasycení i kulturní zážitek, neboť restaurace používají etnickou hudbu a rukodělné umělecké předměty.

Provozovatel afghánské restaurace vypověděl, že používá perštinu k seznamování Čechů včetně celebrit s afghánskou kulturou. Majitelé etnických restaurací rádi hovoří persky se svými hosty, kteří touto řečí mluví. Svě místo v restauracích proto nacházejí i studenti perštiny jako brigádníci, kteří se procvičují ve svých jazykových znalostech.

Můžeme shrnout, že gastro podniky včetně etnických restaurací mají významný finanční potenciál. Plní i komunitní funkci; při setkávání lidí zde dochází k výměně informací a vznikají nové projekty s dalším finančním potenciálem.

3.4.3. Finanční potenciál výuky perštiny

V procesu výuky perštiny jsou zapojeni jednak učitelé a jednak studenti. Nejprve se budeme zabývat skupinou učitelů.

Učitelé

Otázku: „Jaký finanční potenciál má perština při výuce jazyků?“ jsem položila dvěma respondentům z řad vyučujících na dvou českých univerzitách a jednomu respondentovi mimo univerzitu.

Jeden respondent vyučuje perštinu na univerzitě, a také v jazykové škole v Praze, je rodilý mluvčí íránské perštiny, který učí perštinu Čechy. Jeden respondent učí na univerzitě mimo

Prahu a třetí respondent učí češtinu rodilé perské mluvčí. Zatímco výuka perštiny v Praze stále nachází své zájemce, mimopražská univerzita si stěžuje na nedostatek studentů se zájmem o tento jazyk, který hrozí uzavřením tohoto oboru.

Lze tedy shrnout, že ve výuce má v České republice perština finanční potenciál, ale pouze v Praze a je to dáno tím, že komunita persky mluvících se především nachází v Praze.

Studenti

Tato podkapitola se zabývá dotazováním studentů perštiny s cílem zjistit, jaký finanční potenciál má perština při výuce jazyků z hlediska studenta. To souvisí s tím, jak se respondenti z nerodilých mluvčích učili perštinu a jaké jsou možnosti výuky perštiny v České republice, zda máme na trhu nějaké/nějakou jazykovou školu nebo vyučující perštinu. Mohlo by vydání další učebnice perštiny podnítit nový zájem o perštinu? Pokud se studenti učí s učitelem, znamená to, že perština má finanční potenciál pro výuku.

Čeští respondenti uvedli, že kromě současného kurzu perštiny na jazykové škole nebylo dříve mnoho možností, jak se naučit persky. Někdy prý nějaká jazyková škola vypsalala kurz perštiny, ale jen na chvíli. Proto začali se studiem perštiny sami, nebo se zahraničními kamarády hovořícími persky nebo jejími dialekty. Dokonce nebyla k dispozici perská učebnice až na jednu v té době byla jediná, která nebyla kompletní, a proto si respondent stáhl všechny dostupné materiály z internetu už ne ale v češtině. Ke studiu perštiny mě respondenty přivedla archeologie, přátelské vztahy s persky mluvícími a také práce na cukrovaru a někdo začínal od nuly na univerzitě při studii Blízkého východu, také po cestování na Blízkém východě také přípravou na cestování. Respondenti si tvořili si vlastní učebnice sami pro sebe. Jeden respondent napsal svou učebnici (Suto, 2017) perštiny a vydal ji, je vhodná i pro samouky prodává se za šest set devadesát korun.

V Praze může dnešní zájemce najít možnost výuky tohoto jazyka v kurzech od 5 tisíc do 6 tisíc korun, kde za hodinu zaplatí od 250 do 500 Kč. Někteří akademičtí učitelé včetně mých respondentů si přivydělávají výukou v těchto kurzech (Lingua – Sandy, 2024).f8rs9

Dva respondenti mají rodinné příslušníky, se kterými mluví persky. Jeden respondent se učil persky v jazykové škole s afghánskou vyučující.

Můžeme tedy shrnout, že perština má finanční potenciál nejen ve výuce, ale i ve vydavatelské činnosti.

3.4.4. Finanční potenciál perštiny v oblasti tlumočení a překladů

Tato kapitola se věnuje finančnímu potenciálu perštiny v oblasti tlumočení a překladů, což v podmínkách České republiky představuje častý způsob využití perštiny. Výzkumná otázka zní: „Jaký má perština finanční potenciál při tlumočení a překladech?“

Překladatelskou činností se zabývalo či zabývá sedm respondentů: Čtyři z nich jsou nerodilí mluvčí - tři muži a jedna žena, jeden mluvčí dialektu dárí, dva mluvčí farsí, jeden z nich překládá z perštiny do angličtiny.

Finanční potenciál tlumočení a překladů z/do perštiny může být ovlivněn takovými faktory, jako jsou: Poptávka, nabídka (včetně oborové specializace tlumočnicků a překladatelů například na diplomacii, žurnalistiku, mezinárodní vztahy, právo, medicínu, techniku nebo obchod), politická situace, kulturní aspekty, ekonomický vývoj a další.

Finanční potenciál perského jazyka byl v oblasti tlumočení a překládání z/do perštiny větší v minulosti než dnes. Dříve bylo tlumočení při obchodních jednáních, protože ne všichni lidé, co jezdili z Íránu do Čech, uměli anglicky. I když je tato práce dnes méně poptávaná a nárazovější než v minulosti, stále zde pracují tlumočníci a překladatelé z/do perštiny. Jeden respondent překládá pro rádiové vysílání (Radiožulnál, Radio WaveX, Rádio plus) a tlumočí každým rokem na Filmovém festivalu v Karlových Varech. Jiný respondent tlumočil pro Mezinárodní měnovou banku, Mezinárodní měnový fond a pro různé české firmy. Tlumočení také žádala Česko-iránská obchodní komora, Ministerstvo zahraničí ČR a Ministerstvo vnitra ČR. Jeden respondent pracoval při azylových řízeních pro Ministerstvo vnitra ČR.

Celkově lze tedy shrnout, že perský jazyk má značný finanční potenciál v oblasti tlumočení a překladů i dnes. Objem tlumočení a překladů z/do perštiny závisí na dynamice mezinárodních vztahů, ekonomickém vývoji a na potřebě komunikace mezi perštinou a jinými jazyky.

3.4.5. Význam perštiny při organizaci filmových festivalů s projekcí íránských filmů

V této kapitole se zabývám finančním potenciálem perštiny při produkci íránských filmů a jejich promítání. Jaký má tedy perština finanční potenciál související s Filmovým festivalem íránských filmů?

V České republice se organizují dva festivaly (MFF Karlovy Vary, 2023a; MFF Karlovy Vary, 2023b; FF ÍRÁN:CI, 2024), na kterých se promítají íránské filmy. Jeden z nich je v Karlových Varech a íránské filmy tam tvoří jen část projekce. Jeden respondent s tímto festivalem pravidelně spolupracuje při překládání a tlumočení. Druhým festivalem je specializovaný Festival íránských filmů konaný každoročně koncem ledna v Praze. Ten organizuje jeden z respondentů a druhý mu s organizací pomáhá a též se podílí na psaní scénářů a výrobě íránských filmů. Další dva respondenti na tomto festivalu pomáhají s překládáním a tlumočením. Dialogy jsou v těchto filmech ponechány v perštině, aby byla zachována autenticita a aby byl divák vtažen do dění v Íránu. Filmy jsou opatřeny titulky, a to vyžaduje množství překladatelské práce. Protože tento festival přináší neotřelý pohled na íránskou společnost a její kulturu, přitahuje každoročně řadu diváků.

Protože se všechny filmy natáčejí v Íránu či v sousedních zemích v perštině, perština nachází ve filmovém průmyslu nepostradatelné uplatnění. Organizátoři festivalů používají zpravidla angličtinu, ale pokud se setkají mluvící persky, používají mezi sebou perštinu.

Můžeme shrnout, že perština má značný finanční potenciál spojený se službami týkajícími se obou festivalů, zejména v oblasti překladů z perského a do perského jazyka.

3.4.6. Finanční potenciál perštiny pro cestovní ruch a turistiku

V tomto oddíle se zabýváme otázkou: „Jaký finanční potenciál má turistika do persky mluvících zemí pro Českou republiku?“

Průzkumem internetu jsem zjistila, že na perštinu pro průvodcovské služby v České republice pro turisty z persky mluvících zemí není žádná poptávka. K podnikání v cestovním ruchu

používají perštinu dva respondenti. Oba jsou Češi, kteří svou znalost perštiny zúročují tak, že organizují expedice a turistické výpravy českých turistů především do Íránu, kde je organizování turistických výprav bez znalostí perštiny problematické. V některých oblastech Íránu je znalost perštiny nepostradatelná. Také o Íránu pořádají přednášky a píšou cestopisy, čímž získávají další zájemce o své výpravy. Írán a další perštinou mluvící regiony mají bohatou historii, kulturu a památky, což turisty přitahuje.

Celkově lze shrnout, že oblast cestovního ruchu a turistiky se soustřeďuje na výpravy českých turistů do persky mluvících zemí. Ekonomický přínos cestovního ruchu do perskojazyčných zemí je především z Íránu a představuje přínos z podnikatelské činnosti průvodců. Ta vytváří pro tyto lidi pracovní příležitosti a pro státní pokladnu jsou přínosné daně z jejich průvodcovské, autorské a vydavatelské činnosti a z přepravy členů výprav, jež organizují. Přestože jsou kontakty s Íránem omezené, perština má i dnes finanční potenciál v cestovním ruchu.

3.4.7. Finanční potenciál perštiny při práci v diplomacii

Na otázku: „Jaký je finanční přínos práce v diplomatických službách?“ není lehké získat odpověď.

Diplomatické zastoupení má v České republice ve zemích, kde se mluví persky, Írán a Afghánistán. Pro své občany žijící v České republice používá Uzbekistán velvyslanectví ve Vídni a Tádžikistán své velvyslanectví v Berlíně.

V diplomacii pracují dva respondenti, rodilí Češi se znalostí perštiny. Jeden z nich pracuje na Ministerstvu zahraničních věcí ČR se zaměřením na oblast Levanty a Perského zálivu. Pro něho není znalost perštiny podmínkou, protože se veškerá diplomatická agenda odehrává v některém z hlavních světových jazyků, především v angličtině a francouzštině. Nicméně znalost perštiny hodnotí tento respondent jako užitečnou, protože mu poskytuje určité výhody při komunikaci s místními obyvateli při cestách do destinací, kde používá perštinu, a může sledovat i práci překladatelů. V jeho případě nemá znalost perštiny kvantifikovatelný finanční přínos.

Druhý respondent je zaměstnancem Velvyslanectví Íránské islámské republiky v České republice. Vytvořilo to pracovní místo pro českého občana s požadovanou znalostí perštiny, jehož daně z příjmu tvoří finanční přínos.

Lze tedy shrnout, že práce v diplomatických službách je z hlediska pracovního trhu výjimečným, nicméně finančně přínosným zaměstnáním.

3.4.8. Finanční potenciál perštiny z hlediska vzdělávání a výzkumu

Má perština finanční potenciál pro Českou republiku v oblasti výzkumu?

Na tuto otázku odpověděl jediný respondent – rodilý mluvčí, který se jako doktorand zabývá výzkumem na jedné z fakult Karlovy univerzity. Perštinu používá, aby zpřístupnil informace, které jsou v odborné literatuře pouze v perštině, když píše rešerše pro odborné články, které sám publikuje. Také komunikuje s výhradně persky mluvícími, například formou dotazníkového šetření, aby získal další informace k výzkumu.

Celkově lze říci, že finanční potenciál perštiny ve výzkumu se vyskytuje i v České republice, ale spíše nahodile, dle výzkumných záměrů jednotlivých pracovišť.

3.4.9. Finanční potenciál perského jazyka z hlediska minulosti a perspektivy do budoucnosti

Finanční potenciál znalosti perského jazyka v minulosti

Politicko-ekonomické vztahy mezi Českou republikou a Íránem a Afghánistánem nebyly vždy na bodu mrazu. Jak vypověděli tři z respondentů, v minulosti existovaly obchodní a ekonomické vztahy především s Íránem. Přitom čeští pracovníci v zahraničí používali perštinu. Tyto vazby dnes již neexistují. Írán měl vždy zájem o těžkou stavební techniku, protože má veliký těžební potenciál vzhledem k velkým ložiskům různého nerostného bohatství v centrální, jižní a jihovýchodní části. Měl zájem zejména o techniku z České republiky. Spolupráce s Íránem se soustředila na taková odvětví těžkého průmyslu, jako jsou kabeláže, těžební a důlní stroje, sklářství a strojírenství.

Finanční potenciál znalosti perského jazyka z perspektivy budoucnosti

Má perština finanční potenciál do budoucnosti na českém pracovním trhu?

Pracovní příležitosti a vyhlídky do budoucna jsou ovlivněny především politickou situací. S příznivější politickou situací by mohly na pracovním trhu vzniknout nové příležitosti pro využití perštiny a zvýšení jejího finančního potenciálu.

Respondenti se jednoznačně shodují v názoru, že v případě odstranění obchodního a politického embarga vůči Íránu a Afghánistánu, jež nyní Česká republika považuje za rizikové země, lze očekávat velké oživení především v oblasti obchodu, výzkumu a kulturních výměn. S tím by byla spojena i zvýšená poptávka po překladatelských a tlumočnických službách, což by podnítilo zájem o výuku perštiny, přestože dnes už mnoho lidí v perskojazyčných zemích také ovládá angličtinu, takže není potřeba používat perštinu v takovém rozsahu jako dřív.

Dojde-li ke zlepšení mezinárodních vztahů mezi Českem a persky mluvícími zeměmi, lze předpokládat nárůst příležitostí pro lidi, kteří ovládají perštinu, například v oblasti mezinárodního obchodu, tlumočení a překladatelství, cestovního ruchu, vzdělávání a výzkumu, kulturní výměny, umění, diplomacie a mezinárodních vztahů.

Celkově tedy můžeme shrnout, že vzhledem k velkému nerostnému bohatství Íránu by při zlepšení politických a obchodních vztahů měla perština perspektivní využití i při obchodování zejména v oblasti strojírenské výroby a mohla by mít podobný finanční potenciál jako v minulosti.

3.6. Diskuse

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda má znalost perštiny ekonomický přínos pro lidi, kteří umí persky. Použila jsem širší pojetí termínu „perština“ – k farsí jsem přibrala i dárí a tádžikí. Také pro výběr respondentů jsem použila širší pojetí kategorie „skupina persky mluvících“, jež jsem neomezila jen na rodilé mluvčí, ale zahrнула jsem do této skupiny i rodilé Čechy a Slováky, kteří se perštinu naučili a používají ji ke své práci.

Jak uvedlo několik respondentů, v České republice je jen v Praze asi tisíc lidí, kteří mluví perštinou či jedním z jejích dialektů. Většinu tvoří ti, jejichž rodným jazykem je perština, ale

je zde i řada Čechů, kteří se naučili persky buď na Filozofické fakultě UK nebo v některém z jazykových kurzů u nás a později si rozšířili znalost jazyka v některé z persky mluvících zemí. Ti nacházejí uplatnění ve státní správě (ministerstva, zastupitelské úřady), v oblasti tlumočení, překladatelství a průvodcovství, v jednom případě i jako provozovatel restauračního zařízení. Řada Čechů, kteří se naučili persky, však perštinu ke své práci vůbec nepoužívá, protože uplatnění perštiny je malé. Jak mnozí uvedli, pokud by se politické vztahy s Íránem zlepšily, více persky mluvících turistů by mohlo navštívit naši zemi, proto by i více našich lidí mluvících persky mohlo pracovat v cestovním ruchu. Ne každý, kdo mluví persky, může totiž v perštině například poskytovat průvodcovské služby.

Rodilí mluvčí z mého vzorku respondentů se uplatňují hlavně v takových oborech činnosti, jako jsou stravovací zařízení typu kebabů, ve stavebnictví nebo v taxislužbě. Jsou však u nás i lidé v odborných profesích zastoupených jen několika málo jedinci, kteří perštinu používají jako nutnou výbavu ke své práci.

Výsledky mé práce je možné porovnat s výsledky práce Sattarzadeh a kol. (2023), která se zabývala etnickými restauracemi v Londýně, ve kterých se mluví persky. Společné charakteristiky jak těch londýnských, tak i pražských a jedné brněnské restaurace jsou tyto: 1) používání perštiny či jejího dialektu, 2) používání surovin (především koření, čaje, suchých plodů a zeleniny) typických pro kuchyni zemí mluvících persky, především Íránu, 3) zaměstnávání kuchařů ze země původu, 4) používání hudby typické pro mateřskou zemi, 5) používání kulturních předmětů z mateřských zemí k výzdobě evropských restauračních zařízení, 6) tato zařízení slouží jako prostředí k setkávání lidí, které spojuje i zájem o jazyk a kulturu mateřské země.

I když jsem na to konkrétně se neptala, tak mi všichni respondenti sami od sebe sdělili, že kladou důraz nejen na kvalitu při zpracování, ale také na originalitu pokrmu, protože kromě toho, že vaří podle receptů svých národních kuchyní, používají k tomu suroviny pocházející z jejich domoviny (typicky sušené plody dřívěšálu, další suché plody, šafrán a další druhy koření, čaje), zaměstnávají profesionální kuchaře ze svých mateřských zemí, pouští hudbu typickou pro kulturu dané země a používají k výzdobě nebo jako součást zařízení kulturní předměty

ze svých zemí, zpravidla rukodělné výrobky s dekorační funkcí nebo funkční předměty typu koberců či polštářů na polstrování lavic a křesel.

Čtyři z mých dvaadvaceti respondentů provozují své etnické restaurace, z toho tři respondenti v Praze a jeden v Brně. Protože jsem nežádala respondenty o přesné uvedení jejich věku, ale o zařazení do věkové kategorie, lze výsledky porovnat s prací Sattarzadeh a kol. (2023), kteří uvádějí přesný věk respondentů – (53-65 let), jen s určitou rezervou. Ale i tak je průměrný věk mých respondentů nižší než průměrný věk provozovatelů etnických restaurací v Londýně. Jediný respondent, který odpovídá jejich věkovému rozmezí, je majitel restaurace Kábul v Praze. Ten zhruba po patnácti letech pobytu v České republice zřídil restauraci, kterou provozuje již téměř třicet let. Po řadu let to byla jediná restaurace z persko-jazyčného prostředí, která nabízela jídla afghánské kuchyně. Zřizovatelé perské restaurace Aubergine Persian Restaurant v Praze využili díry na trhu a v říjnu 2019 začali nabízet tradiční jídla perské kuchyně. Jejich věk se pohybuje v rozmezí 35-55 let. Majitel restaurace Perská kuchyně Dřišťál v Brně, který otevřel svou restauraci na začátku roku 2023, také řadí svůj věk do věkové skupiny 35-55 let. Všichni majitelé etnických perských restaurací původem z Íránu pojmenovali své restaurace podle typické suroviny, která se v íránské kuchyni často využívá (lilek, sušené plody dřišťálu). Jak majitelé perských restaurací v Londýně, tak i majitelé perskojazyčných restaurací v České republice kladou důraz na charakteristické suroviny, které se používají na přípravu pokrmů v persky mluvících zemích (šafrán a další typické druhy koření, dřišťál, lilek, čaj, jehněčí maso, rýže basmati). Všechny restaurace využívají perskou hudbu.

Někteří respondenti zabývající se nákupem orientálních potravin pro svá gastro zařízení sdělili, že tyto nakupují ve větším množství levněji buď v Německu nebo v Rakousku, kde jsou velké komunity persky mluvících lidí, a proto tam fungují i velkoobchody prodávající zboží a potraviny ze zemí Blízkého a Středního východu.

Co se týče jazykové vybavy, souvisí obecně se vzděláním a otevřeností společnosti. V uzavřených společnostech, kde není kladen na vzdělání velký důraz, lidé se neučí ani cizím jazykům, a to je udržuje celkově na nízké životní úrovni. Práce Siddiq a kol. (2023) uvádí, že v orientálních zemích nejsou ani vzdělání žen, ani jejich zaměstnání považovány za nutné. To

však brzdí rozvoj a prosperitu celé komunity. Celá řada autorů se shoduje v tom, že lepší vzdělání imigrantů jim umožňuje jak lepší zařazení v pracovním trhu hostitelské země, tak i lepší výdělků (Bakker a kol., 2017; Cebulla a kol., 2010; Connor, 2010; Clark a Drinkwater, 2008; Friedberg, 2000). Péče státu věnovaná zjišťování pracovních dovedností a kompetencí uprchlíků napomáhá k jejich efektivnějšímu pracovnímu zařazení (Rengs a kol., 2017). Naopak tam, kde jednotlivci, rodiny, komunity či celá společnost na vzdělání klade větší důraz a jazykové znalosti jsou proto větší, vznikají předpoklady pro lepší uplatnění na trhu práce a tím i větší prosperitu.

Mezi mými respondenty mají z rodilých mluvčích v perštině větší zastoupení ti, kteří zastávají místa vyžadující větší odbornost, iniciativu, samostatnost a podnikavost. To souvisí s jejich vzděláním. Většina rodilých mluvčích, kteří u nás samostatně pracují, pochází z Íránu. V tradičně kulturně vyspělé a v minulosti prosperující íránské společnosti kladou obecně lidé na vzdělání větší důraz než například v mnoha válkami poničeném, chudém Afghánistánu, kde například v současnosti Tálibán omezuje přístup ke vzdělání žen. Ženy z Afghánistánu ani z Pákistánu jsem v pracovní činnosti v České republice nenalezla. Jejich tradiční rolí je péče o děti a domácnost, ať žijí kdekoli. Někteří respondenti z těchto zemí tam mají rodiny a svou práci v České republice jim zajišťují obživu.

Členové perskojazyčné komunity se mezi sebou znají a setkávají se v rámci svých komunit definovaných zemí původu, náboženstvím a jazykem. Například Kulturní centrum Uzbekistánu slouží nejen komunitě z Uzbekistánu, ale i Tádžikistánu; jejich členové se zde setkávají ke společenství i k modlitbám. Stravování pro ně zajišťuje nedaleká restaurace Uzbekim. Persky mluvících (dárí a tádžikí) zde však není mnoho. Komunita starších lidí z Afghánistánu se sdružuje kolem restaurace Kábul, ti mladší jezdí do restaurací v okolí Prahy. Persky mluvící (farsí) z Prahy se sdružují kolem perské restaurace Aubergine v Praze, jejíž provozovatelé fungují pro mnohé z nich jako rodiče. Rodáci z Čech a ze Slovenska, pokud nežijí v manželství s někým, jehož jazykem je perština, působí spíše individualisticky. Moje práce by tedy mohla napomoci k vzájemnému poznávání respondentů i jejich komunit, protože mnozí respondenti sdělili, že o výsledky mé práce mají zájem.

Při případné změně vlád v takových zemích jako je Afghánistán či Írán, jež souvisí s jejich mezinárodním přijetím i obchodem, by perština jistě našla širší ekonomické uplatnění. Lidé se znalostí perštiny u nás jsou a mohli by zareagovat na poptávku a rychle zajistit tlumočení i překlady.

3.7. Závěr

Co se týče jazykové výbavy, souvisí obecně se vzděláním a otevřeností společnosti. V uzavřených společnostech, kde není kladen na vzdělání velký důraz, se lidé neučí ani cizím jazykům. To je udržuje celkově na nízké životní úrovni. Naopak tam, kde jednotlivci, rodiny, komunity či celá společnost na vzdělání kladou větší důraz a jazykové znalosti jsou proto větší, vznikají předpoklady pro lepší uplatnění na trhu práce a tím i větší prosperitu.

Z dvaadvaceti respondentů se jich osm narodilo v Česku a na Slovensku, ostatních čtrnáct sem přicestovalo z persky mluvících zemí. Nejvíce respondentů spadá do věkové kategorie 35-55 let. Jsou to většinou muži, žen bylo jen pět. Zabývají se poměrně širokou škálou činností.

Perština není v podmínkách České republiky nutná k vykonávání méně odborné práce, ale je nutná pro řadu specializovaných profesí vyžadujících jazykové znalosti, jejichž typickým příkladem je překladatelství a tlumočení, výuka perštiny, organizace turistických cest a průvodcovství, práce v diplomacii, práce v diplomacii a státních službách, výzkum a práce s odbornou literaturou, obchod s perskými rukodělnými výrobky či režie íránských filmů.

Čeští respondenti, kteří se naučili persky, se vzácně uplatňují jako státní zaměstnanci, tlumočníci a překladatelé, turističtí průvodci a pisatelé cestopisů. Takových příležitostí však není na našem pracovním trhu mnoho, takže mnozí, kteří vládou znalostí perštiny, ji ke své práci nemohou využívat. S rozšířením angličtiny v persky mluvících zemích se potřeba tlumočnických a překladatelských služeb ještě snižuje.

Tlumočení z češtiny do perštiny a naopak, byť má společensky poměrně významné uplatnění, je prací nárazovou a představuje nestabilní zdroj výdělku. Proto se jí i tlumočníci zabývají jen neradi, když se musí živit ještě jinou činností, která by s tlumočením často kolidovala.

Výuku perského jazyka v České republice v současnosti zajišťují jak Češi, kteří se naučili persky, tak i persky mluvící, rodilí mluvčí, kteří se naučili česky.

Jazyková výbava souvisí obecně se vzděláním a otevřeností společnosti. V uzavřených společnostech, kde není kladen na vzdělání velký důraz, se lidé neučí ani cizím jazykům, a to je udržuje celkově na nízké životní úrovni. Naopak tam, kde jednotlivci, rodiny, komunity či celá společnost na vzdělání kladou větší důraz, i jazykové znalosti jsou větší, vznikají předpoklady pro lepší uplatnění na trhu práce a tím i větší prosperitu.

U přišedších byl počet zaměstnání u různých zaměstnavatelů vyšší u těch, kteří přišli ze zemí, kde se mluví tádžickou perštinou či dári a kde jsou nižší požadavky společnosti na vzdělání. Ti častěji vstupovali do zaměstnaneckého poměru. Naopak ti, kteří přišli z Íránu a s vyšším vzděláním, si zpravidla zařídili vlastní podniky, často etnické restaurace. Většina jich při své práci užívá perštinu a spolupracuje s persky mluvícími.

Provozovatelé etnických restaurací používají nejen potraviny charakteristické pro země svého původu jako koření, suché plody a zeleninu, jež nakupují ve velkých zahraničních obchodech, ale i hudbu a kulturní předměty. Jsou proto i v podmínkách České republiky nositeli svých kultur.

Bibliografie

- Bakker, L., Dagevos J., Engbersen, G. (2017). Explaining the refugee gap: A longitudinal study on labour market participation of refugees in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), 1775-1791. DOI: 10.1080/1369183X.2016.1251835
- Bible. Český studijní překlad (kolektiv). (2009). Páté doplněné vydání. Nakladatelství KMS Praha. 1562 stran.
- Cebulla, A., Daniel, M., Zurawan, A. (2010). Spotlight on refugee integration: Findings from the Survey of New Refugees in the United Kingdom. *Research Report 37*, London: Development and Statistics Directorate. I-IV.
- Clark, K., Drinkwater, S. (2008). The labour-market performance of recent migrants. *Oxford Review of Economic Policy*, 24(3), 495-516.
- Connor, P. (2010). Explaining the refugee gap: Economic outcomes of refugees versus other immigrants. *Journal of Refugee Studies*, 23(3), 377-397.
- Collin, S., Johnson, C., Laforest, M.E., Lauzier, M., Landry, M.H, Sonier-Ferguson, B. (2023). Addressing the shortage of health professionals in official language minority communities to strengthen retention strategies for the benefit of New Brunswick francophone and Acadian communities: Protocol for a mixed methods design. *JMIR Research Protocols*, 12(1), e41485.
- Doz, D., Stemberger, T. (2023). Minority Education during the Pandemic: The Case of the Slovene minority in Italy. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 24(1), 109-128.
- Džám-e Džám (2024). Kurzy arabštiny, perštiny a turečtiny. Dostupné 20.2.2024 z <https://www.dzamedzam.eu/arabstina-perstina-turectina/>
- Emmerick, The Editors of Encyclopaedia Britannica (2022). Iranian languages/Dialects. Dostupné 20.2.2024 z <https://www.britannica.com/topic/Iranian-languages/Dialects>
- Fang, F., Huang, Y. (2023). Exploring the complexity of linguistic minority students' use of and attitudes toward everyday translanguaging practices. *Australian Review of Applied Linguistics*. 46(2), 233-252.
- Filmový festival ÍRÁN:CI (2024). Films. Dostupné 20.2.2024 z <https://iranci.cz/en/2024-films/>
- Friedberg, R.M. (2000). You can't take it with you? Immigrant assimilation and the portability of human capital. *Journal of Labor Economics*, 18(2), 221-251.

- Gazieva, A. A., Seferbekov, R.I., Khalidova, O.B. (2023). History of study of the russian population of Dagestan and the Tersk cossacks (XVIII–Beginning of the XXI centuries). Historical and bibliographical review. *Кавказология*, p. 143.
- Georges, D., Buber-Ennsner, I., Rengs, B., Kohlenberger, J., Doblhammer, G. (2021). Health determinants among refugees in Austria and Germany: A propensity-matched comparative study for Syrian, Afghan, and Iraqi refugees. *PLoS One*, 16(4), e0250821.
- Joshua Project (2024). Country: Uzbekistan. Dostupné 20.2.2024 z <https://joshuaproject.net/countries/UZ/>
- Kachru, B.B., Kachru, Y., Sridhar, S.N. (Eds.) (2008). *Language in South Asia*. Cambridge University Press.
- Makarova, I. D. Duarte, J., Huilcan, M. (2023). Experts' views on the contribution of language awareness and translanguaging for minority language education. *Language Awareness*, 32(1), 74-93.
- Langoly (2022). The 20 Most Spoken Languages of Asia (Facts and Figures). Dostupné 20.2.2024 z <https://www.langoly.com/most-spoken-languages-in-asia/>
- Lingua – Sandy (2024). Jazykové kurzy perštiny, výuka perštiny v Praze. Dostupné 20.2.2024 z <https://www.lingua-sandy.cz/perstina-jazykove-kurzy-perstiny-vyuka-perstiny-praha/>
- MFF Karlovy Vary (2023a). Novinky: Meditativní záběry, zneklidňující příběh. Mladý íránský tvůrce představil film Černobílá řeka. Dostupné 20.2.2024 z <https://www.kviff.com/cs/novinky/4549-meditativni-zabery-zneklidnujici-pribeh-mlady-iransky-tvurce-predstavil-film-cernobila-reka/>
- MFF Karlovy Vary, 2023b) MFF Karlovy Vary (2023b). Novinky: Íránský film v boji za svobodu. V Puppě se předvedla Nekonečná hranice, které ke vzniku pomohli Češi. Dostupné 20.2.2024 z <https://www.kviff.com/cs/novinky/4512-iransky-film-v-boji-za-svobodu-v-puppe-se-predvedla-nekonecna-hranice-ktere-ke-vzniku-pomohli-cesi>
- Millard, A. (2000). *Objevy z biblických časů*. Euromedia group - Knižní klub a Balios, Praha, 352 stran.
- Moenandar, S. J., Lucaci, M., Duarte, J. (2022). Or even Frisian, yes. No, no: The negotiation of space for a minority language in narratives by pre-service teachers. *Frontiers of narrative studies*, 8(2), 224-249
- Nguyen, A.T., Nguyen, V.H., Pham, A.T., Monnerat, M., Hens, L. (2022). Shifting challenges for *Cinnamomum cassia* production in the mountains of Northern Vietnam: Spatial analysis

- combined with semi-structured interviews. *Environment. Development and Sustainability*, 24(5), 7213–7235.
- Rengs, B., Kopf, J., Buber-Ennser, I., Kohlenberger, J., Hoffmann, R., Soder, M., Gatterbauer, M., Themel, K. (2017). Labour market profile, previous employment and economic integration of refugees: An Austrian case study. *Vienna Institute of Demography Working Papers*, 13/2017, p. 1-40. DOI: 10.1553/0x003ccff2
- Rypka, J., Kubíčková, V., Klíma, O. (1956). Dějiny perské a tádžické literatury. 481. publikace Knižnice Práce Československé akademie věd, Sv. 5. Nakladatelství Československé akademie věd, 1. vyd., 486 stran.
- Sattarzadeh, N. T., Tsiami, A., Maxim, C., Iordanova, E. (2023). Awareness and perceptions of ethnic restaurant managers towards authenticity and sensory strategies – A case study of Persian ethnic restaurants in London. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 100679.
- Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A. (2009, 5th Edition). *Research Methods for Business Students*. Pearson, Edinburg, New York. 614 pp.
- Siddiq, H. A., Alemi, Q., Lee, E. (2023). A Qualitative Inquiry of Older Afghan Refugee Women's Individual and Sociocultural Factors of Health and Health Care Experiences in the United States. *Journal of Transcultural Nursing*, 34(2), 143-150.
- Spooner, B. (2012). Persian, Farsí, Dari, Tajiki: Language names and language policies. In: *Language policy and language conflict in Afghanistan and its neighbors*. Brill, p. 89-117.
- Ter Braak, C., Šmilauer, P. (2012). *Canoco Reference Manual and User's Guide: Software for Ordination, Version 5.0; Microcomputer Power*, p. 1-362. Ithaca, NY: Ithaca, NY, USA.
- The Editors of Encyclopaedia Britannica (2024). Persian language. Dostupné 20.2.2024 z <https://www.britannica.com/topic/Persian-language>
- Ying, J. (2023): Education for development: Professional commitments and practices among Tibetan teachers in Northwest China. *Educational Review*. DOI: 10.1080/00131911.2023.2170331_

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet uprchlíků ze třetích zemí, kde je největší procento persky mluvících.....	15
Tabulka 2: Počty přistěhovalců do ČR, žadatelů o azyl a azylantů ke dni 31.12.2020 ze zemí, kde se mluví persky jako hlavním nebo minoritním jazykem.....	16
Tabulka 3: Respondenti a jejich povolání	20

Seznam obrázků

Obrázek 1: Geografické rozšíření iránských jazyků. Žlutá – perština (farsí, dáří, tádžikí); světle zelená – balúčština; - středně zelená – kurdština; tmavozelená – goraština a zazaština; červená – pašština; fialová – pamírské jazyky; tmavě fialová – osetština;	14
Obrázek 2: Ordinační diagram ukazující vzájemné vztahy mezi jednotlivými charakteristikami získanými z polostrukturovaných rozhovorů. Zpracování vlastní.....	26
Obrázek 3: Vztah mezi respondenty spolupracujícími či nespolečujícími s persky mluvícími kolegy a počtem jejich zaměstnání v ČR (na ose y). Hvězdička označuje statistický rozdíl mezi oběma sloupci s pravděpodobností $p=0,05$. Zpracování vlastní	28
Obrázek 4: Četnost respondentů v daných věkových kategoriích. Na ose x jsou jednotliví respondenti dle kódování. Na ose y jsou znázorněny věkové skupiny. Věkové kategorie jsou v tomto rozmezí: 1. 18-25, 2.26-35 , 3.35-55, 4. 55-65, 5.66 – a více. Zpracování vlastní.	29
Obrázek 5: Počet let pobytu respondenta v České republice. Zpracování vlastní	30
Obrázek 6: Počet zaměstnání, v nichž respondenti využívali perštinu či některý její dialekt. Zpracování vlastní	31
Obrázek 7: Počet let, v níž respondenti setrvávají v současné pracovní činnosti. Zpracování vlastní	32
Obrázek 8: Používání perštiny při práci respondentů. Zpracování vlastní.....	33